

-”De lovet å ikke spille på sex”

Om programmet ”Jenteligaen”, og TV 2 sin fremstilling av ”kvinnelig” fotball

Av Charlotte Lilleheil

Masteroppgave i Medievitenskap
Våren 2010

Takk

Takk til min dyktige og stødige veileder, Tone Kristine Kolbjørnsen. Takk til Baste for en utmerket og grundig gjennomlesning, med nyttige kommentarer. Takk til dere som har villet lese deler av oppgaven og gitt kommentarer: Sunniva, Terese, Unni og Christoph. Takk til foreldrene mine for støtte. Takk til de som ville stille opp og bli intervjuet i forbindelse med denne oppgaven. Takk til Asbjørn Myhre i TV 2 for hjelpsomme tilbakemeldinger på E-post. Takk til Elin Zeiffert for hjelp i innleveringsfasen. Takk til alle dere medievitere og informasjonsvitere som har gjort tiden i 6.etasje til en fin tid.
(Bergen, 08.06.10)

Innholdsfortegnelse

Takk.....	2
Innholdsfortegnelse	3
1.Introduksjon	4
1.1 Historikk.....	8
1.2 Fremgangsmåte og Forskningsspørsmål	11
1.3 Teoretiske refleksjoner	12
1.3.1 Kjønnsperspektiv.....	13
1.3.3. Media.....	17
2. ”Jenteligaens” særtrekk	20
2.1 Vignett	20
2.2 ”Jenteligaen” sin innholdsoppbygning.....	24
2.3 Kontraster til herreprogrammene	26
2.4 Jenteligaen” som Talkshow	29
2.5 Iscenesettelser i studio.....	31
2.6 Oppsummering	32
3. Fremstilling av fotballspillerne i ”Jenteligaen”	32
3.1 Promo	33
3.2 ”Formel 11”	34
3.3 ”Drømme 11”	36
3.4 Jenter i Toppserien for kvinner	39
3.5 Kattens campingvogn.....	40
3.6 Bak enhver suksessfull kvinne.. ..	44
3.7 TV 2 og damefotballspillere.....	45
3.8 Mykjåland mot Klavness	49
3.9 Stereotyp og ikke lesbisk.....	51
3.10 Kaste som en jente.....	53
3.11 Marie og bikkjene.....	55
3.12 Oppsummering	57
4. Avsluttende refleksjoner	58
4.1. Hvem henvender Jenteligaen seg til?	58
4.2 Faktisk seer.....	59
4.2 Homoseksualitet	64
4.3. ”Jenteligaen” og kvinnen.....	66
4.4 Avslutning	68
Referanseliste	70
Litteratur.....	70
Internettartikler.....	74
Andre internettkilder	74
TV-program.....	75

1.Introduksjon

”Jenteligaen” het et program om norsk toppfotball. TV2 startet opp ”Jenteligaen” 9.april 2008 og programmet hadde sin siste sending 29.juni 2009. Det varte altså tre sesonger før det ble tatt av plakaten, og jeg skal i denne oppgaven gå tilbake i tid, og se på TV 2 sin framstilling av ”Jenteligaen” sin fotball og fotballspillere, før programmet omsider kan få hvile i fred i sin digitale grav.

Det som er spesielt med ”Jenteligaen”, er at det er det eneste programmet, noensinne, som har tatt for seg norsk fotball spilt av kvinner. Kvinnefotball har riktignok i enkelte tilfeller dukket opp som innslag i sportsnyheter, men aldri før har det blitt laget et program som eksplisitt følger norsk kvinnefotball. Tatt i betraktning at fotball er Norges største kvinneidrett og at det kvinnelige fotballandslaget har oppnådd langt større internasjonal suksess innenfor sin klasse enn det norske herrelandslaget i fotball, synes denne skjevfordelingen i oppmerksomhet merkelig. Det norske kvinnelandslaget i fotball har vunnet både Europamesterskapet, Olympiske leker og Verdensmesterskapet. Det regnes som ett av de beste lagene i verden. Det norske herrelandslaget derimot, har ingen medaljer i mesterskap.

TV2 startet ”Jenteligaen” i 2008. Programmet ble sendt på TV 2 og TV 2 Zebra. Det ble startet opp en facebook-gruppe og en tilhengerside på facebook, med blant annet linker til TV2 sitt internett-TV, TV2 SUMO. Norges fotballforbund startet ”Jenteløftet” i desember 2007, der målet var ”å styrke satsingen på toppfotball for kvinner” i en prosjektperiode fra 2008-2012.¹ Tanken bak ”Jenteløftet” var å gjøre kvinnefotball, og da især Toppserien mer attraktivt både for publikum og potensielle spillere. NFF og samarbeidspartnere har øremerket 270 millioner kroner til dette prosjektet. TV 2 kjøpte de fleste TV-rettighetene av NFF, og det var også i forbindelse med ”Jenteløftet”. På SUMO og på facebook ble Jenteligaen beskrevet på følgende måte: ”Jenteligaen – TV 2 sporten tar for seg Toppserien for kvinner. Overblikk, skråblikk og aktuelle gjester”. Asbjørn Myhre, som var programleder i ”Jenteligaen” 2009, og

også var administrator for facebook-gruppen i tillegg til å være den som blogget om programmet i samme periode; beskriver bakgrunnen for ”Jenteligaen” slik:

(...) Da NFF i fjor lanserte "Jenteløftet", ønsket også TV 2 samtidig å satse mer på kvinnefotballen enn det vi er forpliktet til gjennom avtalen. Vi sendte hele 13 kamper fra Toppserien direkte på TV 2 i løpet av 2008. I tillegg startet vi som du vet opp magasinet "Jenteligaen", vi følte at et slikt type program var noe som var ønsket blant spillere, trenere og ledere².

”Jenteligaen” ble tatt av plakaten etter halvannet år på skjermen, noe som kan tyde på at programmet ikke oppnådde den ønskede publikumssuksessen. I følge Asbjørn Myhre varierte seertallene vårrn 2008, da programmet gikk på Zebra onsdag kveld, mellom ca 8000 og ca 25 000. Høsten 2008 da programmet gikk søndag ettermiddag på hovedkanalen TV 2, var tallene naturlig nok bedre, og lå mellom ca 45 000 seere og 80 000 seere. Våren 2009 ble Jenteligaen sendt kl.18 på Zebra mandager, og tallene var omtrent de samme som våren 2008³.

Norsk kvinnefotball har ikke utelukkende høstet anerkjennelse i det offentlige rom, trass sine gode resultater. Verken kvinnelandslaget i fotball, eller de ulike klubbene, nyter stor anerkjennelse i Norge. Tvert i mot har fotball spilt av kvinner fått hard medfart. Argumentene mot kvinnefotball handler ofte om at kvaliteten er for lav i forhold til herrene. Dette kravet er imidlertid sjelden nevnt i annen idrett. I kunnskapsforlagets oppslagsverk på internett blir «damefotball» definert på denne måten:

1 tamt og forsiktig fotballspill.

2 fotball spilt av kvinner

”Damefotball” er altså mer enn fotball spilt av kvinner, det er også et skjellsord. Dette er også denne ordbokens første definisjon av ordet. I media har dere flere ganger forekommet utspill mot fotballkvinner. Et eksempel er redaktøren Trygve Hegnar, som i Kapital 12/1995 skrev en artikkel ved navn ”Jævla dårlige fotballdamer”, der han sammenlignet kvinnelige fotballkeepere med melsekker og hevdet at selve spillet var ”forvirret og i ørska”. Gerd von der Lippe (2007) skrev en artikkel hvor hun blant annet tok opp utspillene til Hegnar. I denne

² E-post mottatt fra Asbjørn Myhre 19.08.2009

³ E-post mottatt fra Asbjørn Myhre 24.08.2009

artikkelen, kalt ”kvinnelige fotballspillere har ikke baller”, tok hun i tillegg tok opp utsagn fra noen ”sportsbloggere” på samme tid, der kvinnefotball blant annet ble sammenlignet med alpint for blinde og rullestolbasket. Det er ikke vanskelig å spore opp lignende holdninger. Arsenalspiller og kaptein på det russiske fotballandslaget, Andrey Arshavin, svarer for eksempel i 2010 på følgende måte når noen jenter spør ham til råds, i forbindelse med en ”spørsmål og svar-runde” på Arshavins offisielle hjemmeside⁴:

13. From bysinka2

Hello Andrey, I actually have the same question as one of your fans. Well, I like football and I would love to play, but I don't have this opportunity as I live in Kurganskaya oblast, and there is no women's football here. What would you advise?

Arshavin: Join dressmaking courses :))))))

14. From kuzzyrocks

Hello Andrey! I'm 13 years old and I fell in love with football this summer and decided to join the team..... if only I could persuade my mother She says that football is not for women, that it will make my calves the sizes of two balls, and in general it will make me the size of a wardrobe..... but I think it's all nonsense! Could you tell me what are the advantages of playing football?

Arshavin: Ask your mom, it seems she knows what she's talking about :)))

Holdninger som de Hegnar, ”sportsbloggene” og Arshavin formulerer er i tråd med en situasjon hvor menn behandler fotballen som et område som er eksklusivt for mannen. Denne idéen om at menn kontinuerlig presterer kaller Gerd von der Lippe for ”carpe phallum”-grip penis (von der Lippe 2007). ”Den svorne tilhengeren kan dyrke sin maskulinitet gjennom sin hengivenhet til mannen og ballen”, skriver von der Lippe (Ibid).

Fotball er en meget populær idrett, på mange nivåer, både nasjonalt og internasjonalt. Den er Norges største idrett, uansett kjønn. Internasjonalt er fotball uhyre populært - I følge en undersøkelse foretatt av FIFA, fotballsportens øverste organ, publisert våren 2001 spiller 240 millioner mennesker i over 200 land og stater fotball. Fotball er også en populær publikumssport. Flere steder i verden, spesielt i Europa, Sør-Amerika og i økende grad i Afrika utgjør sporten en livsstil for en stor del av tilhengerne til det enkelte fotballag.

Noen ganger kan fotballen også bli et symbol på større konflikter, og et spørsmål om liv og død. I 1969 var foreksempel en fotballkamp utløsende faktor for en krig: El Salvador og Honduras møttes i VM-kvalifiseringskamp. Forholdet mellom de to landene var allerede betent, og rivaliseringen og følelsene som knyttet seg til fotballkampen, munnet ut i en krig

⁴

<http://www.arshavin.eu/en/news.php?id=543>

som varte i 100 timer. Her ble 50 000 hjemløse, og 6000 mennesker mistet livet (Kapusinski 2006) . Et annet eksempel er Andrés Escobar, som ble drept etter å ha scoret et selvmål som førte til at Colombia røk ut av Verdensmesterskapet i USA i 1994. Han ble skutt 14 ganger av Humberto Munez Castro; livvaktten til to colombianske brødre som hadde satset penger på at laget skulle gjøre det bra. For hvert skudd skal livvaktten ha ropt «Gol!», som betyr mål⁵

Sportsindustrien er enorm: dobbelt så stor som bilindustrien og syv ganger større enn filmindustrien. I USA i 2005 blir sportsindustriens verdi sagt til å ligge rundt 213 milliarder dollar. I Europa er idrett også en enorm industri, hvor den omsetter for rundt 165 milliarder euro. Sport er den industrien i verden med størst økning av alle industrier (Schultz-Jørgensen 2005:1). Fotball er en av idrettene hvor det omsettes enormt med penger. En hovedinntekt for fotballklubber er gjennom kjøp og salg av spillere. I 2001 ble Zinedine Zidane kjøpt fra Juventus til Real Madrid. Prislappen var 46 millioner pund ⁶. Ikke bare er det penger i kjøp og salg av spillere, mediene er en viktig aktør i pengespillet.

Samspeillet mellom sport og medieindustrien benevnes som «sport/mediekomplekset» i internasjonal forskningslitteratur (Helland 2003:13). Dette komplekset har store implikasjoner for idrett, media, økonomi, kultur og politikk (Ibid). Komplekset omfatter en felles kommersiell interesse hos idrettsutøvere, idrettsorganisasjoner, sponsorer og massemedia. (Helland 2003:14). Mediene eksponerer sporten, ved å gi seg selv, sponsorene og idretten et publikum. Det grunnlegges da en eksponeringssymbiose (Ibid). Den offisielle sponsoren under VM i Japan og Sør Korea i 2002, Adidas, investerte foreksempel over 300 millioner i turneringen (Ibid). Det italienske fjernsynsselskapet RAI hadde betalt enorme summer for rettighetene til sistnevnte VM. Selskapet gikk glipp av reklame og sponsorinntekter da Italia røk ut på et tidlig tidspunkt i turneringen, og vurderte på grunn av dette å saksøke FIFA for dommerens angivelige feildømming i kampen mellom Italia og Sør-Korea (Ibid). Slik ble dommerens fagkompetanse overprøvd i pengenes navn.

Fotballen får mye oppmerksomhet i norske media. Fotball er landets største idrett og utgjorde i 2006 36 prosent av alle sportsoverføringer på TV 2, Zebra, NRK1, NRK 2, TV Norge og TV3 (von der Lippe 2007). I Norge er det også store penger involvert når det gjelder å få

⁵ http://no.wikipedia.org/wiki/Andr%C3%A9s_Escobar

⁶ <http://www.fotballen.eu/Emner/worldrecords.html>

rettigheter til fotballen. 17.juni 2005 kunne TV 2 og Telenor annonsere at de etter en budrunde hadde kjøpt rettighetene til nesten all norsk fotball for en milliard kroner. For dette fikk TV 2 og Telenor tre års rettigheter til Tippeligaen og førstedivisjon for herrer, fire års rettigheter til kvinnenenes toppserie, cup for begge kjønn og landslagenes hjemmekamper (Helland og Ytre-Arne 2007: 21). Fra 2005-2009 hadde TV 2 dermed kontrollen på sendingen av nesten all norsk fotball. Avtalen gjaldt rettigheter til all norsk fotball både på tv, internett og mobiltelefoni (Dahlén 2008a:243).

TV 2 er en kommersiell tv-kanal. Dette betyr at kanalen er avhengig av sine seertall for å være attraktive for reklamebransjen, for dermed å skaffe seg inntekt. TV 2 mente milliardinvesteringen kunne forsvares: ”vi kan ikke regne dette i kroner og øre, men i for vår profil og som en kanal folk foretrekker, vil dette lønne seg”, mente TV 2 sjef Kåre Valebrokk (Dahlén 2008a: 243). Altså ville TV 2 satse på fotball for å appellere til fotballinteressen til publikum, selv om fotball ikke nødvendigvis var det de tjente aller mest penger på. Et illustrerende eksempel på denne profileringen som fotballkanal er TV 2 sitt slagord, ”Vi elsker fotball”. Først i 2009 mistet TV2 litt av sitt monopol. Rettighetene til Adeccoligaen, i tillegg til én lørdagskamp ble kjøpt av NRK, og fem eliteseriekamper på søndager ble kjøpt av Lyse energi. Det var likevel TV 2 som sikret seg hoveddelen av fotballavtalen. Fortsatt er det TV2 som har de fleste rettighetene, som Toppserien, en eliteseriekamp per runde på Mandager, landskamper for både kvinner og menn og rett til visning av oppsummeringsmagasin for hele Tippeligaen.

De enorme pengesummene og populariteten gjelder bare herrefotball. Enda norsk kvinnefotball har høstet større suksess enn norsk herrefotball, og har ligget i verdenstoppen i 30 år, kan ikke denne idretten sies å være en publikumssuksess. Av de nevnte 36 prosentene med fotball, som ble vist på norske TV kanaler i 2006, var bare syv prosent forbeholdt kvinnefotball. Videre er kommentatorene og gjestene i tv-studio som regel menn (von der Lippe 2007). TV2 kjøpte i 2006 rettighetene for både kvinne- og herrefotball, mens TV 2 i 2006 sendte samtlige 182 seriekamper fra herrenes Tippeliga, sendte kanalen til bare fem seriekamper fra kvinnenenes Toppserie (Karlsen 2007:7).

1.1 Historikk

Sportssjef i TV 2 Bjørn Taalesen uttalte i 2007 til Gerd von der Lippe at:

[Kvinnefotballen] har en lang og tøff vei å gå, vanskelig fordi de har levert varene. Det kommersielle hjulet [gjør det] dobbelt så vanskelig å være jente i en mannsdominert fotball (von der Lippe 2007).

Selv om kvinnefotballen har nytt stor suksess på fotballbanen, har de ikke nytt noen kommersiell suksess. "Historien fanger", og mannens "idretts- og koloniale" historie og er med på å gjøre det vanskeligere for de fotballspillende kvinnene, skriver von der Lippe.

Sport generelt har siden sin begynnelse vært mannens domene. Da de gamle Grekerne, Egypterne og Romerne brukte boksing og bryting til å forberede menn på krig, ble sport i følge Mariah Burton Nelson etablerte som et eksklusivt mannlige terreng. Antikkens legender understrekte mannens mot og styrke, i tillegg til den "imponerende størrelsen til mannlige kropper", i følge Nelson (1994:19).

Sport ble etablert i organiserte former på slutten av 1800-tallet. Kvinner var veldig interesserte i deltakelse, og det første amerikanske collegemesterskapet i kvinnebasketball fant sted i 1896, samme år som det første moderne OL i Athen. Men i OL fikk bare menn delta, og ingen menn fikk lov til å se på kvinnenenes basketballkamper, da kvinnelig svette ble kategorisert som udelikat (Nelson 1994:13-14). Kvinnekroppen ble ansett som svak, og følsom for overanstrengelse, og som fundamentalt annerledes enn mannskroppen (Tolvhed 2008:15).

England regnes som fotballens hjemland, og dette gjelder både for herre- og kvinnefotball. I 1881 spilte England mot Skottland gjentatte ganger, imidlertid er det uklart om de spilte «ren» fotball eller om de spilte et spill som minnet mer om rugby ⁷. Skottland vant flest kamper, men flere av dem ble avbrutt av at publikum stormet banen. Dette negative omdømmet gjorde at det tok åtte år før neste registrerte kamp fant sted. Englands første landskamp for kvinner fant sted 1. juledag 1917. Som resultat av at mange menn måtte tjenestegjøre i hæren i første verdenskrig jobbet mange kvinner i ammunisjonsfabrikker. Flere av disse dannet egne bedriftslag som møtte hverandre. Et av disse bedriftslagene het Dick Kerr's Ladies. I 1920 spilte dette laget en kamp mot St. Helen's som ble spilt på Goodison Park. Kampen ble sett av 53 000 tilskuere, og det antas at mellom 10 og 14 000 ikke fikk billett. Det engelske fotballforbundet, FA, forbød kvinnefotball 5. desember året etter ⁸. I 1971 godkjente FA kvinnefotball, og først i 2009 kom FA med en offentlig unnskyldning for at de hadde forbudt

⁷ http://www.donmouth.co.uk/womens_football/1881.html

⁸ <http://www.dickerrladies.com/page2.htm>

kvinnefotball 88 år tidligere ⁹. I England er kvinnefotball en av de idrettene som vokser hurtigst, med mer enn 30 millioner registrerte spillere i 2005 (Harris 2005).

I europeisk målestokk kom Norge sent med kvinnefotball. Det forekom imidlertid noen forsøk på begynnelsen av 20-tallet, blant annet i Østfold, der lag fra Moss og Askim møttes. Kort tid etter disse kampene ble anholdt, sto det skrevet i Norsk Idrætsblad og Sport at «når kvinden slår sig på fotballen bør man reagere. Fotball er og blir en *mandig* sport, og den dag den ikke er det har den tapt sin gloria» (Goksøy og Olstad 2002) I 1931 møtte Hamar Idrettslags damelag Kapp Idrettslag til seriøs kamp med fullt banemannskap. Det dukket i en kort periode etter dette opp flere lag, og fotballaget Fløya søkte om offentlig tillatelse til Norges Fotballforbund om å få spille fotball. Da nektet Norges Fotballforbund dem tillatelse på grunnlag av påstander om kvinnes angivelig svekkete helsetilstand (ibid).

Idrettshistorikeren Festle (1996:284) karakteriserer 1950- og 1960-tallet som mørke tiår for kvinnesporten. Kvinner var generelt redd for å praktisere sport, for da kunne man bli stemplet som maskulin og dette betydde i overført betydning lesbisk. Den amerikanske organisasjonen for idrettsmedisin slo imidlertid fast i 1964 at det ikke fantes anatomiske og /eller fysiologiske argumenter for å nekte kvinner å drive de samme idretter som menn (Fasting i von der Lippe 1982:141) På 70- og 80-tallet ble også andre argumenter enn de fysiologiske trukket inn i debatten om kvinnens idrettsdeltakelse. Da ble forklaringer av praktiske og tekniske karakterer trukket inn. Eksempler på dette kunne være ”banekapasiteten kan bli sprengt hvis det blir like populært for jenter å drive idrett, som det er for gutter” (ibid). Kvinnene ble altså fremdeles utestengt fra idretten. Selv om de biologiske påstandene ble tilbakevist, fortsatte de samme kjønns holdningene, men nå under nye navn.

I 1970 da det første uoffisielle VM for kvinner ble arrangert, spilte Sandviken og Brann sine håndballdamer mot hverandre i en fotballkamp. Imidlertid er det kampen under Levermyrdalene, mellom Amazon Grimstad da del av Jerv, og BUL som regnes som den første seriøse kvinnefotballkampen, men da som pauseunderholdning¹⁰.

Kvinnefotballen måtte ”brøyte seg fram” gjennom 70 tallet (Goksøy og Olstad 2002:87). I 1975 ble den første landskampen for Norges kvinnelandslag i fotball, mot Sverige. Det var media, ved svensk fjernsyn og VG, som arrangerte kampen (Torkildsen 1993:70). Når det

⁹ http://www.webjam.com/ebbsfleetunitedladiesfc/history_of_womens_football

¹⁰ <http://fotball.fvn.no/kvinner/article55675.ece>

gjelder kvinnelig klubbefotball, altså at norsk kvinnefotball skulle få et organisert seriesystem inkludert i Norges Fotballforbund, ble dette vedtatt i 1976 (von der Lippe 2007). Gerd von der Lippe hevder mange var imot dette og at det var mange argumenter mot damefotballen, som ”damefotball er tåpelig”, at ”kvinnelige fotballspillere hadde forsøkt å forføre” en klubbleders kone, med andre ord ble kvinnelige fotballspillers angivelige legning brukt som argument. En annen innvending mot kvinnefotballen var at harde fotballer kunne ødelegge kvinnenens bryster (von der Lippe 2007). Likevel ble kvinnefotballen mer og mer populær. På 80-tallet ble kvinner delaktige i NFF, og inntok lederverv. Det var dessuten mye satsing og rekruttering, særlig var det de yngre jentene som strømmet til i denne perioden (Goksøyr og Olstad 2002:92). Fra 1990-tallet og inn i det nye århundret ble fotball den største idrettsgrenen for kvinner i Norge (Goksøyr og Olstad 2002). Som en symbolsk markering av likestilling ble cupfinalebanketten for kvinner flyttet til Grand Hotel, og gjort lik mennenes bankett. Tidligere hadde de måttet nøye seg med pizza og Solo (Ibid). Forbundet satte i verk en bevisst politikk for integrering. Samtidig ble det satset på elitefotball for kvinner, både med egne prosjekter og med prosjekter etter mønster av herrefotballen. Kvinnelandslaget oppnådde på 90-tallet gode resultater, og dette bidro til å øke interessen blant publikum og ny rekruttering (Goksøyr og Olstad 2002:96-97).

Mot det 21. århundre var internasjonal kvinnefotball var klart på vei oppover, og land som USA og Kina satset store ressurser på fotball spilt av kvinner, og ble vanskelig å holde tritt med for land med begrensede ressurser å investere i fotball. Det norske kvinnelandslaget vant likevel OL i Sydney 2000. Da skaffet fotballjentene Norge det første olympiske gullet i en lagidrett (Goksøyr og Olstad 2002:97). Norge regnes fremdeles som et av de ledende lagene i verden, og kom til semifinalen i VM i Finland (2009).

1.2 Fremgangsmåte og Forskningsspørsmål

Først vil jeg gjøre rede for kjønnsperspektivet mitt, og feltet idrett, kjønn og media. Dette er oppgavens teoretiske del.

Mitt første forskningsspørsmål er ”Hvordan skiller Jenteligaen seg ut fra andre fotballmagasin på TV 2?”

Dette vil jeg svare på i det første analysekapittelet. Her vil jeg se på elementer som oppbygging og stil. Dette sammenligner jeg med andre fotballmagasin på TV 2. Slik prøver jeg å beskrive Jenteligaens formale særegenhet i forhold til andre program i sin sjanger. Videre diskuterer jeg hvordan Jenteligaen trekker på talkshowsjangeren.

Deretter spør jeg: Hvordan blir de kvinnelige fotballspillerne profilert? Hvilke egenskaper verdsettes? Hvilke egenskaper verdsettes ikke?

Dette vil jeg svare på i det andre analysekapittelet, hvor ser jeg på hvordan de kvinnelige fotballspillerne blir framstilt gjennom Jenteligaen. I denne delen har jeg størst fokus på profileringsdelen av Jenteligaen. Jeg gjør sammenligninger underveis med relevant teori, og annen forskning som er gjort innen feltet idrett, kjønn og media.

Tilslutt spør jeg: ”Hva tilbyr Jenteligaen i diskursen rundt mediert kvinnefotball?”

Dette vil jeg svare på i et avslutningskapittel vil jeg diskutere elementer som beveger seg utenfor tekstens nivå og ut i et bredere nivå .Jenteligaens tenkte seer, Jenteligaens bidrag til forbindelsen mellom kvinnelige fotballspillere og homoseksualitet og

1.3 Teoretiske refleksjoner

Jeg tillater meg å benytte meg av flere ulike perspektiv fra forskjellige fagdisipliner innenfor feministisk teori i denne oppgaven. Det finnes likheter på tvers av disse fagområdene, og andre fagområder innenfor feministisk teori. For eksempel avvisningen av biologi som hovedforklaring på kjønnsforskjeller. Innen de fleste retninger innen kjønnsforskning eksisterer oppfatningen om at kjønn er historisk og kulturelt konstruert. Kjønn som performativitet må tilsvarende betraktes som en historisk og kulturell skapt maktstruktur og dermed ikke en rolle individet fritt kan gå inn og ut av (Lorentzen og Mühleisen 2006:74)

1.3.1 Kjønnsperspektiv

En viktig utvikling i kjønnsforskningen besto i følge Wenche Mühleisen å introdusere den kjønnete kroppen som et historisk, kulturelt betinget fenomen (Mühleisen 2003:29). Et gjennombrudd i kjønnsforskningen fant sted da oppdelingen av kulturelt og biologisk kjønn kom. På engelsk opererer man med ordet "sex" for biologisk kjønn og begrepet "gender" for det kulturelle kjønn. Tilsvarende kan man benytte begrepet genus for det sosialt konstruerte kjønn på norsk, slik det har blitt gjort i Sverige. Det vanlige på norsk er likevel å bruke ordet kjønn om både det biologiske og kulturelt konstruerte kjønn. Poststrukturalistisk kjønnsteori problematiserer imidlertid denne oppdelingen mellom kulturelt og biologisk kjønn. Slik unngår man fysisk kjønn som en størrelse som står bak det kulturelle, en ontologisk sannhet som skal forklare "naturlige" kjønnsforskjeller. Det fysiske eller biologiske, kan nemlig ikke fri fra seg kulturens fortolkninger (Butler 1990:6-7). I tråd med dette vil begrepet kjønn bli benyttet i denne oppgaven som en størrelse som er sosialt konstruert.

Judith Butler hevder kjønn er noe man gjør, ikke noe man er. Butler ser på kjønn som en kroppslig og identitetsforankret vane, det vil si gjentakelser innenfor en normativ ramme som simulerer naturlighet (Mühleisen 2003: 35). Hos Butler framstår kjønn gjennom handlinger og praksiser, ikke minst gjennom de ulike måtene vi snakker om kjønn på. Det er måten vi framstår og handler på det sosiale kjønn, som er det primære (Mortensen m.fl. 2008:76-77).

Utsagnet "Det er en jente" innebærer et sett med forventninger, for eksempel om hvordan en skal oppføre seg, hvilke interesser en kommer til å utvikle, hvem en skal forelske seg i osv. Forventninger til gutter er annerledes enn forventninger til jenter, hevder Whannel (1999). En jente kan karakteriseres som "sjefete" ved samme adferd hvor en gutt karakteriseres som "den fødte leder"; en jente karakteriseres gjerne som sjenert hvor en gutt karakteriseres som "den sterke stille typen" (Whannel 1999:134). Selv om disse forventningene varierer historisk og kulturelt, bygger de alltid på et allerede virksomt sett med normer. Judith Butler kaller denne mekanismen "girlling". "Girlling" er en kjønn prosess som kontinuerlig gjentas, både på det individuelle plan og historisk og kulturelt. Hvis man ikke oppfører seg som forventet, kan adferden framstilles som avvikende (Mortensen m.fl. 2008:83).

I Iris Marion Youngs essay, "Throwing like a girl", hevder Young at kvinner har en tendens til å oppføre seg på en bestemt måte i forbindelse med idrett. En kvinnelig kroppslig

væremåte vil være typisk innebære en større grad av å reagere på hendelser enn å aktivt søke å bestemme dem, hevder Young. Dette henger sammen med en manglende evne til å være komfortabel i sin egen kropp. En konsekvens av dette er at kvinner ikke i samme grad som menn erfarer kroppen som knyttet til aktivitet og overskridelse (s.40). Young beskriver hvordan kvinner har en tendens til å bevege seg fra ballen istedenfor å møte den, slik gutter gjør. I sin klassiske studie "the femininity game" hevdet Boslooper og Hayes (1973) at den dominante oppfatning i USA på 60- og 70-tallet var at feminine kvinner ikke skulle ta del i noen form for anstrengende aktivitet. Til tross for forandringene som har skjedd i den vestlige verden siden den gang, er det ikke vanskelig å fremdeles finne eksempler på denne oppfatningen. Massemedia skaper stereotyper som uttrykker hvilken type kropp som er seksuelt attraktivt for kvinner og menn. Den ideelle manneformen er muskuløs, mens den ideelle kvinnekroppen er tynn (Whannel 1999:137). Fraser som "ufeminin" og "butch" kan bli slengt mot sterke og konkurranselystne kvinner, mens når en mann er sterk og konkurranseinnstilt kan disse trekkene sett på som markører på at de er "skikkelige" menn (ibid). På de fleste områder i samfunnet, som i idrett, eksisterer det altså stereotype og konvensjonelle bilder av kvinner og det man anser for å være kvinnelighet. Men også opposisjonelle bilder finnes, og kan ses på som som et uttrykk for, og et ønske om, en redefinering av idrettskvinner og deres kropp (Hargreaves 1994:145). På tidlig 90-tall økte antall kvinners og jenters deltakelse i sport og det forekom samtidig en økende offentlig bevissthet på idrettens fordeler, som økt psykisk og fysisk helse (Heywood & Dworkin 2003:XXI). Slik ble gamle tankeskjemaer og fordommer mot kvinner i idretten utfordret. Heywood & Dworkin hevder at " (...) the shift from grudging mainstream acceptance to adulation, full iconic status (...) i forhold til den kvinnelige idrettsutøveren fant sted i 1996, I forbindelse med de Olympiske leker dette året (ibid).

Heywood og Dworkin (2003:10) plasserer seg innenfor en type feminisme som kan kalles postfeminisme. Postfeminisme karakteriseres av motsetninger og hybriditeter (Ibid). Postfeminismen kan også betegnes som en refleksjon over feminismen (Mühleisen 2003:15). Vi kan forstå termen postmoderne feminisme, eller postfeminisme, som et forsøk på å inkludere kritikken av binariteter (mellom for eksempel mann/kvinne, eller hetero/homoseksualitet), sammen med kritikk av den tradisjonelle feminismens fokusering på kvinner som enhetlig gruppe med felles interesser (Ibid). Innenfor den tredje bølgen feminisme, og i queer teori og poststrukturalisme, er det lite enighet at kvinner verken er eller bør være maskulin eller feminin. Disse begrepene er faktisk hos noen sett på som umoderne

og hemmende. Som en konsekvens av dette har reevalueringen av det maskuline innenfor feminismen nylig tatt plass innenfor det som blir kalt postfeminisme (Heywood og Dworkin 2003:65). Postfeminismen åpner videre for nye betydningsalternativer innen kjønn og seksualitet, for eksempel ved at man som kvinne kan velge å spille på maskuline koder enten i klær eller i oppførsel, eller at gutter og menn kan på eget initiativ velge å fremstille seg som feminine, ved at de selv setter fokus på konvensjonelt kvinnelige ting, som for eksempel mote og ”styling” (Mühleisen 2003: 12). ”Camp” og ironi, for eksempel over sex, er aspekter med postmodernismen og videre postfeminismen (Mühleisen 2003). Innen idrett blir postfeminismen benyttet for å forklare hvorfor noen idrettskvinner velger å eksponere seg kroppslig, ved at retningen også belyser de kulturelle gevinstene ved å spille på sex (Dahlén 2008b:177). Det blir ofte hevdet at postfeministisk femininet gjør kvinner i stand til å både være glamorøse og aggressive (Brookes 2002:136). En av kjennetegnene til postfeminismen er at den framhever individuell valgfrihet og kroppslig frigjørelse på den idrettsarenaen som tradisjonelt har vært et mannlig domene (Dahlén 2008b:176). I tråd med dette argumentet forbindes ofte medias representasjoner av sportskvinner med forskjellige tøffe kvinner som slår fra seg som for eksempel Lara Croft eller Charlies Angels, hevder Rod Brookes (2002:136). I verdensmesterskapet i fotball for kvinner i 1999, scoret Brandi Chastain på seiersstraffen og tok av seg skjorten. Da viste hun Nikes siste sports-bh, noe som i følge Brookes er et paradigmatisk eksempel på hvordan postfeminisme og sport som vare er internt relatert (Brookes 2002:138). Brookes (2002) trekker fram Anna Kournikova som et eksempel på en utøver som spiller på sex for å tiltrekke seg mer mediadekning og dermed flere sponsorer.

1.3.2 Hegemoni

Hegemonibegrepet blir ofte benyttet ved forskning på idrett og kjønn. Hegemonibegrepet ble introdusert på 1930-tallet av den italienske teoretikeren Antonio Gramsci, og er flertydig. Det kan tolkes som prosesser for å få dominans for en knippe verdier i et samfunn (von der Lippe 2001:35). Begrepet hegemoni kan også bli brukt som et forsøk på å forklare kompleksiteten mellom forholdet mellom muligheten for frihet og begrensning og tvang. Det kan inngås kompromisser ved justeringer, for å opprettholde hegemoniet (von der Lippe 2001:35)

Den hegemonisk maskuliniteten i idrettsverdenen ble definert av Connell (1987:183). Denne

hegemoniske maskuliniteten er karakterisert av egenskaper som heteroseksualitet, autoritet, betalt arbeid, muskelstyrke og fysisk hardhet og seighet (ibid). Connell påpeker at denne hegemoniske maskuliniteten ikke nødvendigvis er den mest vanlige formen for maskulinitet i et samfunn, men kan tvert om både uoppnåelig og fiktiv, slik den gir seg til utslag i medias fremstilling av toppidrettsutøvere eller filmhelter (Connell 2005:214). Denne hegemoniske maskuliniteten kan også bli fritatt fra konvensjonelle regler og normer for hva som er rett og galt i et samfunn, for eksempel i forhold til praktisering av kjønn, vold og aggresjon (Beyer Broch og Fasting 2009:348).

Connell hevder det også eksisterer en idealfeminitet, som baserer seg på egenskaper som heteroseksualitet, føyelighet, omsorg og empati (Connell 1987:187). Den tradisjonelle idealfeminiteten beskrives videre ofte også som svak, passiv, forsiktig, uselvstendig og emosjonell (Hall 1996, Kane & Greendorfer 1994, Bjertnes 2005). Noen kaller denne idealfeminiteten hegemonisk feminitet (Bjertnes 2005:18). Feministiske forskere har argumentert for at det 20ende århundre har gjennom sportsinstitusjonen tilbudt mannen en homososial livssfære, hvor ideologien av mannlig overlegenhet har vært et fredet rom. Det maskuline hegemoniet har blitt utfordret på mange arenaer. Gjennom eksklusjonen av kvinner, og ved å assosiere menn med fysisk kompetanse, styrke, makt og til med vold, har sportsinstitusjonen vært en base hvor menn har forsøkt å rekonstituere et maskulint hegemoni (Messner m. andre 1993:121). Senere års feministisk inspirert forskning omkring maskulinitet har utforsket sporten som en arena der kjønnenes adskillelse gjenskapes og naturliggjøres, og en kulturell praksis der kjønnete grenser markeres særskilt tydelig (Tolvhed 2008:39).

Et eksempel på dette er funnene fra svenske Jonas Fundberg sin doktoravhandling "Kom igjen gubbar - om pojkifotball og maskuliniteter (2003)". Oppfattningen av fotball som et område der mannen styrer, ble reproduisert allerede på smågutenivå. Homoseksuelle og kvinner er grupper som ekte fotballspillere skal distansere seg fra. Kvinnelige fotballspillere ble allerede i småguttefotballmiljøet oppfattet som noen som gjorde noe fundamentalt feil i forhold til fotball. De blir ikke lenger seksuelt attraktive for den heteroseksuelle mannen som "eier" fotballen. De tilskrives en homoseksualitet, hvorpå tradisjonelle fordommer om denne legningen skal fungere forklarende på deres antatte feilsteg. De ble med andre ord kalt lesbiske, som i denne sammenhengen representerer et avvik fra den normerte seksualiteten og dermed et skjellsord (Fundberg 2003:175).

1.3.3. Media

Forskningsfeltet om idrett, kjønn og media er relativt nytt, da det først kom i gang på slutten av 70-tallet. De seneste tiårene har det, fortrinnsvis i USA, oppstått et relativt omfattende forskningsfelt som har produsert kritiske analyser av mediert sport sett i lys av et kjønnsperspektiv (Tolvhed 2008:42). Forskningen om kjønn medier og idrett viser at mediernes sportsdekning ofte har kommunisert kjønnete stereotyper om så vel menn som kvinner og disse stereotypene har utgått fra antagelsen om naturlige og uforanderlige kjønnsforskjeller (Tolvhed 2008:42). Idrettsosolog Michael Messner (2002) hevder at den medierte tv-sporten er gjennomsyret av, og promotør for, det han kaller «manddomsformelen». Denne formelen er et budskap som sier at en ekte mann er sterk, tøff, aggressiv og en vinner i en verden som tilhører mannen. Han må ikke være bløt, han må være en kriger og hans trofé er oppmerksomhet fra en konvensjonell vakker kvinne. Dette er det ideologiske senteret til sportskulturen, i følge Messner (2002:123-124). Den hegemoniske maskuliniteten er det kulturelle senter, og andre maskuliniteter og femininiteter tilhører periferien. Ved å gjenkjenne hvordan denne formelen gjennomsyrer sportsprogram, kan en komme på sporet av hvordan den hegemoniske maskulinitetens ideologier blir promotert av samlingen av internt relaterte institusjoner som sammen skaper «sport-media-komplekset». Dette komplekset er også avhengig av den hegemoniske maskulinitets ideologier, da disse støtter og stabiliserer dette komplekset (Messner 2002:126). I følge Pamela Creedon er feminisme nærmest et banneord innenfor sportsinstitusjonen, da feminisme kan representere forandring i hvordan institusjonen er konstituert som et mannlig domene (Creedon 1994:7). Forskning fra 90-tallet og framover mot i dag, innenfor feltet idrett og kjønn i media, viste ofte til en tendens til at sportsjournalistikken reflekterte og reproduserte kjønnsideologier. Denne ideologien promoterte ”naturlige” kjønnsforskjeller, hvor mannen var overlegen og kvinnen underlegen (Bjertnes 2005).

Hovedpoenget i analyser av representasjoner av maskulinitet og femininet i mediasportsdekningen er at representasjonen er asymmetrisk, både når det gjelder mengde dekning og type dekning (Brookes 2002:127). Den mest synlige faktoren i forhold til medias behandling av mann- og kvinnesport er kanskje *marginaliseringen*, altså hvordan kvinnesport blir gjort mindre synlig enn herresport.

Dette er gjennomgående både internasjonalt og i Norge. Dan Børge Akerø (1974) gjorde en kvantitativ undersøkelse om fordelingen mellom manns- og kvinneidrett i sportsrevyen i

1973-1974. Her viste det seg at mannsidretten var representert med over 90 prosent. Nesten 30 år senere, i 2001, gjorde man en undersøkelse av dekningsmengde i TV 2 og NRK. Det viste seg da at kvinner kun fikk 4 % av dekningsflaten i TV 2 og 6 % i NRK, mens mannsidretter fikk hele 94 % i TV 2 og 89 % i NRK (von der Lippe 2001:3). På overflaten indikerer denne statistikken at kvinner fremdeles er underrepresentert i mediedekningen av sportsverdenen. Denne underrepresentasjonen skaper ikke bare et inntrykk av at kvinner er fraværende i sportsverdenen. Den skaper også et falskt inntrykk av kvinneidrett, og fornekte realiteten den moderne kvinnelige idrettsutøver befinner seg i (Creedon 1994:36). Realiteten er jo at kvinner er høyst deltakende i idrett.

Hvordan idrett utøvd av kvinner dekkes av media er et annet vesentlig poeng innen dette feltet i følge Brookes (2002). Ved marginalisering *trivialiseres* kvinnesporten. Kvinneidretten blir også trivialisert når den først blir vist i mediene. For eksempel ved *Infantilisering*. Et eksempel på dette er at media ofte gir merkelappen ”jenter” på kvinneutøvere, mens sportsmenn sjelden blir beskrevet som ”gutter” (Brookes 2002:129). Infantilisering kommer også til uttrykk når det fremstilles som utøverne har et tankesett som minner mer om et barns enn en voksens (Dahlén 2008a:479). Kvinneligere utøvere trivialiseres også ved infantilisering ved at idretten fremstilles som en lek snarere enn en betydningsfull idrettsprestasjon. Idretten fremstår da som en aktivitet ved siden av det ”egentlige” livet til kvinnen (Tolvhed 2008:43).

Videre har medieavbildninger av kvinner i sport har ofte blitt *seksualisert*: Kane og Greendorfer (1994) trekker fram deknningen av Florence ”Flo-Jo” Griffith-Joyner i OL i 1992 og 1998 som et typisk eksempel å på denne synligheten. De hevder at ”Flo-Jo” fikk så mye oppmerksomhet på grunn av hennes femininitet og seksualitet framfor hennes egenskaper som atlet. ”Flo-Jo” hadde lange, karakteristiske negler og fargesprakende løpedrakter, som i deknningen fungerte som symboler på hennes rolle som kvinne. De argumenterer for dette med at dobbeltgullvinneren i de samme mesterskapene, Jackie Joyner Keese, fikk mye mindre oppmerksomhet da hun ikke var stereotypisk feminin, og manglet ”Flo-Jo” sin symboltunge fremtoning. Et annet eksempel på seksualisert sportsdekning er Anna Kournikova, tennisspilleren som ikke har vunnet et stort mesterskap, men som likevel er en av verdens mest kjente kvinnelige idrettsutøvere. Grunnen til at hun får oppmerksomhet er ikke at hun er den beste idrettsutøveren, men at hun passer inn i et vestlig, heteroseksuelt utseendeideal-høy, blond og feminin (Messner 2002:101). Det forekommer også iblant en *ambivalens* i medias dekning av kvinnelige utøvere. Innenfor sportsforskningen er dette et begrep som først

ble benyttet av Duncan og Hasbrook (1988) for å forklare hvordan medieportretter av kvinnelige idrettsutøvere inneholder blandete og motstridende budskap. Deres funn indikerte at muntlige og visuelle representasjoner av idrettskvinner ofte kombinerte positive og flatterende portretteringer med mer subtile og negative innspill, som trivialiserte og underminerte utøvernes sportsprestasjoner (Creedon 1994:38).

Et eksempel på denne ambivalensen ble avdekket i de verbale historiene som ble brukt av TV-kommentatorer som skulle beskrive kvinnelige basketballspillere. Disse utøverne ble beskrevet av TV-kommentatorene som mektige, talentfulle og modigere, men samtidig ble de også karakterisert som sårbare, avhengige og engstelige (Creedon 1994:38).

I Norge har Hanne Bjertnes (2005) sammenlignet Dagbladets omtale av kvinnelige og mannlige landslagsfotballspillere, og fant store forskjeller: blant annet ble herrespillerne framstilt som mer viktige, både på banen og privat; kvinnelige fotballspillere ble framstilt som vellykkete idrettsutøvere, men ikke vellykkete (heteroseksuelle, hegemonisk feminine) kvinner (Bjertnes 1998:112). Inger Therese Holgersen (2007) har innen samme felt sammenlignet håndballrapportering, der hun fant at kommentatorene er med på å reprodusere den allerede etablerte diskursorden, ved at kommentatorene benyttet seg av både infantilisering, seksualisering, humoristisk seksualisering og ambivalens ved å beskrive spillerne på en måte som kombinerte positive og negative karakteristikk (Holgersen 2007:71-72).

En kan si at sport generelt er et ”utfordret terreng” når det gjelder kjønnsrelasjoner og ideologier. Det har som nevnt forekommet en endring i hvordan idrettskvinner blir oppfattet i samfunnet. Deler av dette har en demografisk forklaring. Resultatet av lange historiske kamper, økonomiske, sosiale og politiske sykluser har forandret den kulturelle holdningen til kvinnelige atleter (Heywood & Dworkin 2003:XXI).

En del forskning tyder på at sportsfremstillingen i massemedia ikke reflekterer disse endringene. Heywood og Dworkin hevder sports/media-komplekset jobber for å gjeninnføre assosiasjonen sport med maskulinitet, og at dette for eksempel er uttrykt gjennom at kvinneidretten får mye mindre mediadekning sammenlignet med mannsidrett (2003:133).

1.3.4 Oppgavens struktur

Kapittel 2 er et analysekapittel som tar for seg Jenteligaens formale særtrekk i forhold til andre fotballmagasin på TV 2. Her berøres elementer som stil, innhold og iscenesettelser av programledere og gjester. Spørsmålet om hvilken sjanger ”Jenteligaen” kan ha fellestrekk med utenom fotballmagasinet, vil også berøres, når det diskuteres hvordan ”Jenteligaen” har fellestrekk med Talkshowet og underholdningsmagasinet.

Kapittel 3 er et analysekapittel som fokuserer på fremstillingen av de kvinnelige fotballspillerne i Jenteligaen. Her blir profileringsdelen av Jenteligaen særlig vektlagt. Her vil det bli diskutert hvilke egenskaper som trekkes fram som attraktive, og hvilke egenskaper som ikke ser ut til å oppfattes som attraktive når fotballspillerne skal profileres.

Kapittel 4 tar Jenteligaen ut i en bredere diskusjon, forbi tekstens nivå. Her diskuteres Jenteligaens tenkte seer, og Jenteligaen diskuteres i forhold til kvinnelige fotballspilleres kobling med homoseksualitet. Kvinnelige fotballspilleres erfaringer med programmet, og deres erfaring med mediefremstillinger av fotball spilt av kvinner blir også berørt, gjennom noen intervjuer som er gjennomført. Kapittelet diskuterer avslutningsvis hva Jenteligaen tilbyr i forhold til diskursen rundt media og fotball spilt av kvinner.

2. ”Jenteligaens” særtrekk

I dette kapittelet vil spørsmålet om hva som skiller ”Jenteligaen” fra andre fotballmagasin bli diskutert. ”Jenteligaens” valg av innholdsmessig oppbygging, iscenesettelser i studio og sjangermessige tilhørighet vil bli diskutert i dette kapitlet. Elementer som stil vil også bli berørt, og dermed starter kapittelet med en beskrivelse av ”Jenteligaens” vignett fra programmet vist 29.06.09.

2.1 Vignett

Jenteligaens vignett starter med at vi blir overført til et dataanimert landskap, med blå, hvite, røde flate rektangler. Disse beveger seg fra bakgrunnen som er lyseblå, og minner om en himmel. Dette er akkompagnert av tre korte elektroniske lyder som høres like ut, før en fjerde lyd som høres ut som et slag på ”cymbalen” på en tromme avslutter denne delen av sekvensen som jeg her kaller åpningsvignetten. Deretter vises det noen teasere; noen korte klipp som gir en indikator på hva man kan få se i ”Jenteligaen” denne gang. En eksplosjon i de røde rektanglene fra åpningsvignetten markerer overgangen mellom de forskjellige

klippene, og stemmen utenfor bildet forteller følgende: ”Til ”Jenteligaen” sin sesongavslutning kommer Janne Stange og Tina Wulf”. De to unge kvinnene, som henholdsvis spiller på lagene Stabæk og Trondheims-Ørn, filmes, begge i hvit tunika, og med smykker. De står og trikser i en handlegate midt i Oslo, mens de ler og smiler. Deretter vises korte klipp fra tre fotballkamper vises, mens kommentatorstemmen forteller oss at ”Stabæk og Kolbotn bød begge på Målfest, i helgens serierunde i Toppserien” og at ”Og Bjarne Berntsen fant sin OL-joker i 2.divisjon”.

Det klippes deretter til studio, som har en blå bakgrunn. Programleder Asbjørn Myhre sitter i en hvit sofa, med TV-skjermer i bakgrunnen. På disse skjermene står ”Jenteligaen” skrevet i røde bokstaver laget av de røde rektanglene fra åpningsvignetten, med blå bakgrunn. Asbjørn Myhre har på seg blazer og skjorte, men ikke slips. I hendene holder han blå kort med TV 2-sportens logo på. Denne logoen er også til stede på TV-skjermen, og er utenfor studioets virkelighet. Myhre sier: ”hei og velkommen til ”Jenteligaen”, der du i tillegg får se at det dukker opp Kine Kvalsvik fans på de merkeligste steder”. Det klippes så til en sjø, hvor en badende gutt dukker opp fra vannet og spør ”Er ikke du Kine Kvalsvik?”, mens Kvalsvik står på land og ler på en bekreftende måte. Deretter klippes det direkte til sekvensen jeg kaller introduksjonsvignetten til ”Jenteligaen”. Denne vignetten var lik i programmet i alle tre sesongene. Her vises først en ni-delt bildemontasje, hvor seks av bildene er av ansiktet til en og samme gapende fotballspiller, i forskjellige fargetoner. De øvrige tre bildene er fra fotballbanen, i en situasjon hvor det ser ut som at to spillere kommuniserer. De er filmet fra brystet og opp. Så følger en serie nye kjappe klipp, alle fra fotballbanen, alle nærbilder av spillere. Det avsluttes med et mål, og lyden av en jublende kommentator, en løpende spiller og to spillere som klemmer, før et bilde viser ”JENTELIGAEN”, med hvit skrift på rød bakgrunn, i det samme digitallandsskapet, etterfulgt av et klipp av den blå TV 2 sportslogoen. Så klippes det tilbake til studio, til Asbjørn Myhre og. Det hele har blitt akkompagnert av en oppjaget synthesizer-rytme. Fra sponsorene, via åpningsvignetten, teaserne, studiointroduksjonen og introduksjonsvignetten og tilbake til studio har det gått ganske nøyaktig 60 sekunder.

Sammenligner vi med åpningen til FotballXtra, som er programmet om fotballherrenes øverste divisjon, blir det presentert litt annerledes.

Åpningsvignetten til FotballXtra¹¹ starter med en rød rektangulær figur, men på mørkere blå bakgrunn enn ”Jenteligaen” sin lyseblå. Så følger et par sekunder med veldig kjapp bildeklipping, med VM trofeet i rødt, en fotballstadion, og innimellom bilder med den mørkeblå bakgrunnen: av jublende spillere og jublende publikum. Filmingen er veldig bevegelig, kameraet snus i alle vinkler i stor fart. Vignetten avsluttes med en fotball i flammer, som fyker gjennom den mørkeblå bakgrunnen, som nå gir assosiasjoner til en nattehimmel, hvor ballen er en brennende komet. ”Alt om fotball” står deretter som et skilt med hvit skrift og grønn bakgrunn, med flammer rundt. Det filmes til studio, der programleder Davy Wathne ønsker velkommen. Han er kledd i dress og slips. Som i ”Jenteligaen” er studiobakgrunnen blå, men her også dekket av TV 2 sportens logo. Wathne setter over til noen teasere, alle disse klippene handler om fotball og foregår på en fotballbane. Så er det tilbake til studio, hvor Wathne introduserer kveldens panel, som er en gruppe dresskledde menn bak et skrivebord. Dem kommer vi tilbake til senere.

I åpningsvignetten med de røde og blå geometriske figurene, og fotballbildene, er det den oppjagete synthesizermusikken som er i bakgrunnen, akkurat som i ”Jenteligaen”. Musikken i vignetten til programmene som blir spilt, er det Peter Larsen kaller underlagsmusikk, det vil si en musikk som ikke er i selve handlingsrommet, men er føyd til utenfra (Larsen og Hausken (red.) 1999:119). I den andre vignetten, er det imidlertid en ny type underlagsmusikk som ikke forekommer i ”Jenteligaen”. Det er trommelyder, akkompagnert av en mørk ordløs nynning. Dette gir konnotasjoner til krigsmusikk. Musikken kan også assosieres med spenning og høytidelig forventning, da musikken kunne passet til å være filmusikken til et episk drama. For eksempel i en scene der troppene er på vei mot et historisk avgjørende slag. Denne musikken fortsetter gjennom hele åpningssekvensen, og fortsetter mens programleder Davy Wathne introduserer kveldens program, og forteller hva som er på kveldens agenda. Musikken, og flammene, gjør at ”FotballXtra” får et seremonielt preg idet det starter. ”Jenteligaen” sin vignett er fri for denne episke underlagsmusikken. Ved siden av den korte rytmen på et par sekunder i begynnelsen, er underleggingsmusikken i vignetten en synthsizermusikk som i ”FotballXtra” bare er i begynnelsesvignetten, synthesizer kan altså virke som en standardisert vignettlyd, men i ”FotballXtra” er ikke denne lyden nok, og en ny musikk må til for å understreke ”FotballXtras” viktighet. En kan trekke paralleller til Pamela Creedon sitt illustrerende eksempel på forskjellen på menn og kvinnesportens konstruerte

¹¹ Program sendt 14.04.10

viktighet i mediadekning. I en studie hvor basketballkamper ble sammenlignet, ble det funnet at basketballkamper med herrer som spillere ble fremstilt som dramatiske opplevelser; med historisk viktighet. Kvinnebasketkampene ble derimot framstilt som noe mer ordinært (Creedon 1994:37).

Adeccoligamagasinet var et annet program som omhandlet herrefotball. Dette programmet fulgte herrenes 1.divisjon, Adeccoligaen. Programmet pågikk i samme tidsrom som "Jenteligaen". "Adeccoligamagasinet" hadde den likheten med "Jenteligaen" at programmet hadde omtrent samme varighet, i underkant av 25 min. Introduksjonsligaen til "Adeccoligamagasinet" var veldig lik "Jenteligaen" sin introduksjonsvignett. Det ble vist fotballspillere på en fotballbane, tillagt samme dataanimerte effekter, i begge program. Det er både TV 2 sportens logoer, og mye blått og rødt i vignetten til både "FotballXtra", "Adeccoligamagasinet" og "Jenteligaen". De blå og røde dataanimasjonene, samt den blå logoen, går igjen i flere av TV 2 Sportens programmer, også "FotballXtra" og "Adeccoligamagasinet". Studioene har blå som dominant fargebakgrunn. Dette er et utarbeidet et profilkonsept for TV 2-Sporten slik at elementer som logoer og vignetter skal være ensartete, enten det er på brevark, nettsider eller i sendinger¹². Dette er noen markører gjør at man gjenkjenner "Jenteligaen" og "FotballXtra" som et sportsprogram, og ikke et annet type program. Dessuten gjenkjenner vi disse programmene som et sportsprogram på TV 2, og ikke en annen TV-kanal, som foreksempel NRK eller Canal +.

Vignettene til både Adeccoligamagasinet og "Jenteligaen" var forankret i den samme synthesizermusikken. At Adeccoligamagasinet også er fri fra "krigsmusikken" FotballXtra hadde kan bety at Adeccoligaen ikke regnes som like viktig som Tippeligaen, noe som kan gi mening siden Adeccoligaen bare er det nest høyeste nivået i Norge. Men i Adeccoligamagasinet vises beina til spillerne i vignetten, og selve fotballen i spill. I "Jenteligaen"s vignett er kamerafokuset på overkroppen og ansiktet til spillerne. Dette kan symbolisere viktigheten av selve fotballspillet i Adeccoligamagasinet, mens "Jenteligaen" sin vignett fokuserer på selve spillerne. Dette kan igjen symbolisere en underminering av selve spillet som blir utført av spillerne i Toppserien. Slik kan vignetten være med på å formidle en holdning om kvinnefotball som en sport man ikke regner som spesielt viktig. Teaserne til "Jenteligaen" skiller seg også fra FotballXtra og Adeccoligamagasinet, da de to herreprogrammene viser utelukkende situasjoner fra fotballkamper som kveldens høydepunkt,

¹² I følge TV 2 programleder Asbjørn Myhre, e-post mottatt 29.april 2010.

mens ”Jenteligaen” har to fotballsaker og to saker som går på person. Men dette fokuset på personer i åpningen foran spill, gir også et frampek på innholdet til i programmene, siden ”Jenteligaen” har profilering som et uttalt aspekt i programmet. Dette vil bli nærmere berørt i et senere avsnitt i denne oppgaven

2.2 ”Jenteligaen” sin innholdsoppbygning

Følgende skjema er fra programmet sendt 21.05.2008. Skjemaet er ment som et illustrerende eksempel på hvordan de forskjellige segmentene som dannet programmet ”Jenteligaen” kunne bli fordelt:

Hvor/kategori	Beskrivelse	Varighet
Åpningsvignett	blå og røde rektangler, og logo, 3 teasere: 1 av fotballkamp, to av spillere som vi skal bli kjent med i programmet.	20sek
Studio	Introduksjon av Programleder	30 sek
Teaser	Klipp fra dramaserien ”Formel 11” med Lene Mykjåland som blir vist på slutten av hvert program våren 2008	7 sek
Introsvignett. Fotball	Klipp fra fotballkamper; filming av fotballspillere fra brystet og opp	7 sek
I studio (profilering)	Introduksjon/prat: Gjester og ekspertkommentator	1 minutt
Innslag Fotball	2 kamper blir dekket	1 minutt
Studio	Prat med gjestene; programleder styrer samtalen.	3 min
Innslag	Kongsvingertilskuere. Humoristisk / fotball	1 minutt
Studio	Prat om innslaget med gjestene	1 minutt
I felten, treningsbanen til Amazon Grimstad(?)	Innslag med humoristisk vri.	10 sek
Studio (humor) , overgang	Kjapp ordveksling mellom Haugenes og programleder om det forrige innslaget	5 sek
Innslag Fotball	Intervju av spillere	2

		minutter
Innslag, profilering	Teaser, om Nasra Abdullah som blir portrettert. Portrettserien heter "Drømme-11".	5 sek
Innslag, fotball	2 kamper	2 min
I studio	Prat om en av kampene, med programleder og gjester	1 min
Fast innslag, humor/profilering	Vannscooterduell. De er de to gjestene som duellerer.	1 min
Studio, overgang	Kort ordveksling før programleder setter over til neste innslag	10 sek
Fast innslag, pedagogisk	"Trikseskolen": Fast innslag fra og med dette programmet til og med siste program høst 2008. Trondsheims-Ørn spiller Tina Wulff viser et balltriks.	1 min
Fast innslag, profilering	"Drømme 11"	3,5min
I studio, overgang	Progr.leder intr. Innslag	5 sek
Fast innslag, humor	"Formel 11"	4 min
Studio	Progr.leder avunder	5 sek
Utero	Data-animasjoner	5 sek.

Som vi ser er det et høyt antall segmenter i de 23 minuttene "Jenteligaen" varer. Denne hyppige vekslingen sørger for et høyt tempo. Det både faste og varierende innslag i "Jenteligaen". Noen av de faste innslagene ble imidlertid byttet ut med nye, eller forandret. For eksempel skiftet innslaget "Drømme 11" navn til «Portrettet» i 2009, men hadde omtrent samme innhold som den opprinnelige "Drømme 11", som er en reportasje om en utvalgt spiller fra Toppserien, med formål om å "bli bedre kjent" med denne.

Innslaget «vannscooterduell» falt bort etter høsten 2008, til fordel for en "tøffere" versjon. I det nye innslaget konkurrerte to spillere i en høyhastighetsduell. I motsetning til vannscooterduellen er ikke duellantene studiegjester i det aktuelle programmet. Dette innslaget er av underholdende art, og kan kategoriseres under portrettering. Et nytt innslag, som startet denne sesongen og som også fortsetter til siste program våren 2009, er

”Fotballpatruljen”. Her oppsøker to spillere fra Toppserien fotballtreningen til et aldersbestemt jentelag, for å lære bort fotballferdigheter. Dette er en type innslag som i oppgaven blir beskrevet som at det er av pedagogisk art. Med det mener jeg at innslaget tilsynelatende har som formål å lære noe til barn. Et nytt, fast innslag fra 2009 er ”på innsiden”. Her filmes en spiller fra Toppserien fra brystet og opp mens vedkommende blir stilt spørsmål. Spørsmålene er av privat karakter, og går mye på hva som er deres favorittdyr, -ferie, -mat og lignende. Dette innslaget varer omtrent ett minutt, og kategoriseres under portrettering.

Noen ganger var det mindre fotball i programmet enn det som er beskrevet på skjemaet, noen ganger mer. Margunn Haugenes er fotballekspert i sendingene fra vår 2008, mens Frode Olsen er det høsten 2008. I 2009 er det ingen fotballekspert, kun programleder og gjester i studio.

2.3 Kontraster til herreprogrammene

Dekningen av en Tippeligarunde kan gå over mange timer, også når en ser bort fra selve fotballkampen. Sendingene som dekker Tippeligaen går over flere kanaler på TV 2, og har noe forskjellig innhold;

Et eksempel på dette er sendeskjemaet fra Onsdag 14.04.2010:

18 00 Alt om Fotball –Program hvor det snakkes om fotball (TV 2 Zebra)

19 00 FotballXtra – Program som følger runden direkte (TV 2 Zebra)

20 00 Rosenborg-Brann (kamp) (TV 2)

22 15 FotballXtra:Magasinet -Program hvor hele runden blir oppsummert(TV 2)

23 15 FotballXtra:Nachspiel -Program hvor runden blir diskutert (TV 2)

I tillegg sendes et program om Tippeligaen på mandagen: I Tippeligaen spilles det på grunn av TV- rettigheter én kamp på mandager. Denne kampen blir dekket i programmet ”Matchball Mandag”. I tillegg til stoff om kampen er også dette programmet et tilbakeblikk på runden

som har gått, med innslag som kan kategoriseres som humoristiske. Dermed er ”Matchball Mandag” et slags underholdningsprogram, med ”skråblikk” på Tippeligaen.

I de mange timene med program om Tippeligaen ukentlig på TV 2 sine kanaler, er en hel del viet til diskusjon om forskjellige problemstillinger i Tippeligaen, som for eksempel spekuleringer om trenere, forskjellige lags formasjoner og lignende. ”FotballXtra:Nachspiel” er et program som utelukkende er viet til slike diskusjoner i studio. Ved et tilfelle (14.4.2010) blir en av personene som diskuterer i studio, ”Mini” Jacobsen, så oppskjørtet at han spytter ut sin egen mikrofon.

Slik ”Jenteligaen” er bygget opp- et forholdsvis kort program med mange forskjellige innslag, både faste og varierende; som spinner rundt mange forskjellige tema- er det lite rom for fotballpolitiske diskusjoner i studio. Det er kort tid i studio før et nytt innslag står på programmet. Og dette innslaget, er som oftest om et helt annet tema. En konsekvens av dette, er at eventuelle diskusjoner, eller saker som kunne blitt diskusjoner, blir enten relativt tidlig avbrutt eller avvæpnet. Dette kan tyde på at intense diskusjoner ikke er en ønskelig komponent i ”Jenteligaen” .

Programmene om herrefotball sine mange timer i uken er dermed stor kontrast til ”Jenteligaen” sine 23 minutter i uken. Et program som imidlertid hadde noenlunde samme tidsramme som ”Jenteligaen”, var «Adeccoligamagasinet», som var et program som handlet om herrenes nest øverste divisjon. Programmet gikk på TV 2 i samme tidsrom som ”Jenteligaen”, men ble tatt av skjermen etter 2009 etter at TV 2 mistet rettighetene til Adeccoligaen. ”Adeccoligamagasinet” fulgte Adeccoligaen runde for runde, slik ”Jenteligaen” fulgte Toppserien.

Eksempel på innholdsfordelingen i ”Adeccoligamagasinet” er hentet programmet som ble sendt 29.10.08: Programleder er Jan-Henrik Børslid, gjest i studio er Magnus Johansen, tidligere trener i Bryne og Løv-Ham. Programmet er på mange måter hva det beskrives som; hver kamp fra 29. serierunde vist i et kort sammendrag og diskutert etterpå av programlederen og gjesten. Det eneste unntaket er en sak om Odd Grenland sin maskot som hopper i fallskjerm, da ”Odd Grenland flyr høyt etter seriemesterskapet”. På slutten av programmet blir noen mål fra runden vist om igjen, med formålet å kåre ”rundens mål”, som seerne kan stemme fram på TV 2sporten.no. Adeccoligamagasinet sin treffende beskrivelse lyder også: ”Oppsummering av 29. serierunde i Adeccoligaen”.

”Adeccoligamagasinet” og ”Jenteligaen” ligner hverandre på noen måter. Det er for eksempel Introduksjonsvignetten i begge program viser fotballspillere på en fotballbane, tillagt dataanimerte effekter, i begge program. Men i ”Adeccoligamagasinet” vises beina til spillerne i denne sekvensen, men det i ”Jenteligaen” sin intro vises overkroppen og ansiktet til spillerne. Dette ser ut til å være et frampek på de respektive programmene innhold. For det er når det kommer til innhold, at ”Adeccoligamagasinet” og ”Jenteligaen” skiller lag. For mens ”Adeccoligamagasinet” valgte å fokusere på selve fotballspillet den tiden programmet hadde til disposisjon, begrenser ”Jenteligaen” fotball dekning seg til noen utvalgte kamper, som får tidsmessig kort oppmerksomhet.

Skulle en sammenligne innholdet i ”Jenteligaen” med innholdet til en av programmene til TV 2 om herrefotball, kan programmet minne om ”Matchball Mandag”, med omtrent en tiendedel fotball og resten mer underholdningsrettet stoff, ofte med humoristisk vri. Det er likevel forskjeller mellom Matchball Mandag og ”Jenteligaen”. Studio i ”Jenteligaen” er et innendørs landskap, hvor programleder og gjester sitter i sofaer, og gjestene er uformelt kledd. ”Studio” i Matchball mandag er derimot en ”klassiker” innen sportsmagasinsjangeren; et bord utendørs med fire menn stående rundt. Disse har øreklokker på, et grep som muligens er tydd til for å skape en følelse av samtidighet og dermed aktualitet. Studio er på selve fotballbanen kampen som blir dekket den aktuelle mandagen spilles. Dermed gir programlederne et inntrykk av å være der tingene skjer, et grep fra nyhetssjangeren. Noen ganger er man også inne i studioet til ”Matchball Mandag”, og da brukes det dress, som ser ut til å være kostymet til programlederne i TV 2 sine fotballmagasin. Slik det også er i for eksempel nyhetsprogram. Nyhetssjangeren har forøvrig, i følge Mühleisen, tradisjonelt vært et mannlige domene (Mühleisen 2003:59).

”Matchball Mandag” er også et program som kun har én fotballkamp som skal oppsummeres på sendeskjemaet, mens ”Jenteligaen” har en hel serierunde.

Den enorme kontrasten i sendetid bevitner en holdning. Dette uttrykkes også symbolsk, blant annet ved at programlederne er kledd høytidelig i dress med slips, mens ”Jenteligaen” sine programledere er kledd i mindre formelle klær. I lys av et program som har omtrent samme sendetid, Adeccoligamagasinet som tok for seg herrenes 1.divisjon, ser vi at det er selve fotballspillet som er det primære i herrefotball. TV 2 Carsten Skjelbreid, som var programleder i ”Jenteligaen” den første perioden, uttalte også at ”Jenteligaen” ikke bare

inneholder fotballfaglig innhold¹³.

- Det blir mye såkalt "infotainment" rundt kvinnefotball - mye som bidrar til at folk for øynene opp for kvinnefotballen, sier Skjelbreid. Infotainment er en sammenslåing av ordene informasjon og entertainment (på norsk:underholdning). Begrepet anvendes ofte i TV-sammenheng, om en produksjon som formidler seriøs informasjon som underholdning.

2.4 Jenteligaen" som Talkshow

"Jenteligaen" kan som nevnt gjenkjennes som et fotballmagasin, men det kan også argumenteres for at dette programmet har fellestrekk med talkshowsjangeren. Mühleisen (2003:55) skriver for eksempel at talkshowets innhold og uttrykk er personorientert, har skjematisk struktur og fokusering på mellommenneskelig kontakt. Dette kan også sies om programmet "Jenteligaen". Talkshowet har fjernsynsstudioet, programlederen og intervjuet som felleskategorier (Mühleisen 2003:53). Talkshowet er en tradisjonell "feminin" sjanger, da dette er et format som ofte omhandler følelser, relasjoner, seksualitet og samliv-som er forbundet med antatte kvinnelige egenskaper som formidlingsevne og sosial kompetanse (Mühleisen 2003:59)

I FotballXtra introduseres seeren til panelet i studio. Panelet består av fire menn bak et svært og moderne «skrivebord». Moderne fordi det har en fancy form og en glatt overflate som gir assosiasjoner til TV-serier i science-fiction sjangeren. Mennene i "FotballXtra" er alle kledd i mørk dress, akkurat som programlederen. De mennene bak det svære og moderne skrivebordet gir konnotasjoner til et rom hvor viktige, og framtidsrettete, beslutninger blir tatt. I "Jenteligaen" er sendingene fra studio i 2008 en svart buet sofa hvor gjestene sitter, mens programleder sitter på en stol. I 2009 sitter programleder og gjester i hver sin hvite sofa. "Jenteligaen" har et mer familiært uttrykk enn "FotballXtra", da sofaer gir en mer komfortabel assosiasjon og dermed gir assosiasjoner til den private sfære. Klesdrakten er også mer komfortabel, da den mannlige programlederen i "Jenteligaen", i alle program unntatt det første, benytter oppkneppet skjorte uten dress. I programmene høsten 2008 er Frode Olsen fotballekspert i "Jenteligaen". Olsen figurerer også som fotballekspert i programmene om herrefotball. I "Jenteligaen" bruker han i motsetning til programleder dress og slips. Den kvinnelige fotballeksperten våren 2008, Margunn Haugenes, går derimot i fritidsklær. Dette

¹³ <http://www.tv2.no/kanalene/jenteligaen-premiere-1711976.html>

kan tolkes som at Olsen er på besøk fra herrefotballverdenen, som er mer seriøs enn kvinnefotballverdenen om man ser på klesdrakten, og det han sier er dermed spesielt betydningsfullt. Når det gjelder gjestene er disse som oftest kledd i pene fritidsklær. Julie Strømsvåg tok over som programleder i "Jenteligaen" fra 21.09.2008. Klesdrakten hennes kan kategoriseres som noe mer pyntet enn de kvinnelige gjestene og den kvinnelige fotballeksperten. I sitt første program som programleder har hun for eksempel på seg grått skjørt med svart strømpebukse under, mørk topp og stripete kort genser over denne—med et snitt hvor busten blir noe framhevet. Hun har også høyhælte støvletter. Hun har også en del sminke, både en hel del synlig lyseblå øyenskygge, rouge og rosa leppestift. Det kvinnelige motstykke til nyhetssjangerens dresskledde menn er figur nær dressjakke og diskret sminke (Mühleisen 2003:61). Strømsvåg er dermed mer tradisjonell feminin enn dette tradisjonelle motstykket. Samtidig er også de mannlige programlederne i "Jenteligaen" heller ikke like formelt kledd som programlederne i "FotballXtra". Gundersen og Mühleisen (2002:141) skriver at plasseringen i TV 2 sitt sjangerhierarki er gjennomgående markert gjennom bruk av slips og grad av tilknappethet, og at det bare er underholdningsprogramlederne som får løse på snippen. Videre hevder Gundersen og Mühleisen at når det kommer til formalisering og standardisering av programlederne i TV 2, er nyhetene og underholdningsprogram på hver sin ende av skalaen, når det gjelder programledernes påkledning (ibid). Sånn sett skilles det ikke på viktigheten mellom programledernes kjønn innad i "Jenteligaen", men det skilles på viktighet basert på klesdrakt ut fra hvilket program de er programleder i. Og da er "FotballXtra" formelt og seriøst etter mønster fra nyhetsmagasinet, mens "Jenteligaen" er mer avslappet og uhøytidelig, målt av påkledningen til de mannlige programlederne og den kvinnelige fotballeksperten. Ser en på den kvinnelige programlederen er hun mer pyntet, noe som virker vanlig for kvinnelige programledere i kommersielle kanaler TV 2, riktignok i programmer som ikke har som formål å formidle nyheter eller tilsvarende seriøse anliggender. Dermed kan en hevde at det ser ut til at sminke og klær benyttet i "Jenteligaen" samsvarer med underholdningsprogrammer i TV 2, ikke sportsprogrammer.

"Jenteligaen" preges av en del innslag som går på profilering. Her inntas den private sfære, blant annet ved at spillerne som profileres filmes hjemme hos seg selv, sammen med kjæresten eller familien. Sportssendinger har vært et mannlige domene, og Mühleisen (2003) foreslår at dette kan forklares med at både følelsene, det involverte publikum og det kroppslige fokuset i sportssendingen har blitt betraktet som et offentlig anliggende. Ønsket om å "bli kjent" med spillerne, på det private plan, gjør "Jenteligaen" til et talkshow i større

grad enn de mer ”saklige” herrefotballmagasinene, i den grad man definerer ”sak” som fotballspillet og ”person” som de som spiller. I programmene som omhandler herrefotball på TV 2, ser det ut til at det private kommer i andre rekke bak det som dreier seg om fotball, mens det i ”Jenteligaen” ser ut som det omvendte er tilfellet.

2.5 Iscenesettelser i studio

21.09.2008 ;Gjestene i dette programmet er Nasra Abdullah fra Team Strømmen og Silje Vesterbekkmo fra Team Strømmen. Gjestene har på seg fritidstøy—t-skjorte, jeans og lave sko. Når det kommer til sittepositur, skiller Frode Olsen ut fra de tre kvinnene i rommet. Han sitter i en bredbeint positur i stolen sin. De tre kvinnene sitter med en fot over den andre. Mühleisen og Gundersen studerte programmene til TV 2 en uke i 2001, og fant ut at kvinnene hadde en tendens til å være mer asymmetrisk enn menn i kroppsspråket. I tradisjonell kroppsspråkforskning har dette signalisert usikkerhet, tilgjengelighet og attraktivitet (Gundersen og Mühleisen 2002:143). Den typiske mansposituren signaliserer videre tradisjonelt dominans og selvsikkerhet (Ibid). Å sitte med en fot over den andre er kanskje ikke den mest ekstremt assymetriske posituren, men likevel en kontrast til Olsens selvsikre, bredbeinte stilling. Om situasjonen skulle vært omvent, at Olsen skulle sittede med beina i kors og de tre kvinnene med bredbeint, hadde Olsen framstått mer tilknapet, og mistet noe av sin autoritet. Med brede bein og noe fremoverlente, mer aktive holdning tar han derimot plass i rommet. Slik kan det tolkes som han med kroppsspråket dominerer de tre kvinnene som sitter noe bakoverlente med beina i kors, og dermed kan sies å innta en noe mer passiv holdning.

Alle gjestene er til en viss grad blitt frisert og sminket. Også når Kolbotn-trener Dan Eggen er gjest 12.10.2008, blir også han vist i sminkerommet mens han får pudder i ansiktet. Han går med rutete skjorte og jeans, og er i kledd pene fritidsklær som de kvinnelige gjestene. De fleste kvinnelige gjestene i ”Jenteligaen” er iscenesatt på en måte som kan kategoriseres under begrepet tradisjonelt feminint, eller heteroseksuelt attraktivt. Iscenesettelsen av fotballspillerne i Jenteligastudioet kan se ut til å bære preg av dette. Noen av de kvinnelige gjestene har på seg mer sporty antrekk, andre gjester på seg kroppsnære antrekk som kan karakteriseres som tradisjonelt feminine. Ofte går gjestene med matchende tilbehør som halskjeder eller lignende. Privilegeringen av den heteroseksuelle, hegemoniske femininet illustrerer hvordan idretten konstruerer forskjeller mellom ulike femininiteter (Hargreaves

1994). Et feminint ytre blir assosiert med heteroseksualitet. Femininitet blir et kodeord for heteroseksualitet (Griffin 1992), mens det motsatte, ”mandighet” assosieres med lesbisk legning. Det blir hevdet at lesbiskhet brukes som en utdefinerende taktikk, for å kontrollere kvinner som ikke handler i overensstemmelse med den hegemoniske kvinneligheten (Griffin 1992). Nettstedet *www.lesbiskonsceen.com* var et av få nettsted som interesserte seg for ”Jenteligaen”, og i sin artikkel om programmet skrev det blant annet: ”Det kommer nok til å dukke opp mange skeive fotballspillere i dette programmet i løpet av sesongen!” (publisert 09.04.2008). Men, slik fotballspillerne ble iscenesatt i ”Jenteligaen”, så ikke dette ut til å stemme.

2.6 Oppsummering

Jenteligaen skiller seg noe fra de andre fotballmagasinene på kanalen. Programmet minner mer om et underholdningsmagasin enn et fotballmagasin. Dette impliserer at Jenteligaen har et mindre alvorlig preg enn program om herrefotball, på et plan som ikke bare gjelder den store forskjellen i mengde dekning. Ved å sammenligne ”Jenteligaen” med program om herrefotball blir dette bekreftet gang på gang, og på forskjellige måter. Både med musikkvalg i vignett, hva som avbildes i vignetten og klesdrakt til programdeltakere, ser vi at selve fotballspillet blir konstruert som viktig i herrefotball i kontrast til mer ordinært og hverdagslig i forbindelse med kvinnefotballen. ”Jenteligaen” er et relativt kort program med mange forskjellige elementer og innslag i forhold til de andre programmene. Dette skaper et høyt tempo og et skille fra programmene om herrefotball i forhold til innhold, temperatur og fokusering. Programmet om kvinnefotball kan til og med kalles en egen sjanger, eller en hybridsjanger, siden det har benyttet seg av flere av elementene til talkshowet, som foreksempel elementer som et hjemmekoselig studio og inntreden i den private sfære.

3. Fremstilling av fotballspillerne i ”Jenteligaen”

I dette kapittelet er fokuset på fremstillingen av de kvinnelige fotballspillerne i ”Jenteligaen”. Kapittelet har et primært fokus på profileringsdelen av ”Jenteligaen”, og det vil bli diskutert hvilke egenskaper ”Jenteligaen” ønsker å fremheve eller eventuelt skjule i sin fremstilling av kvinnelige fotballspillere.

3.1 Promo

Før jeg går videre i oppgaven, vil jeg kort beskrive fire offisielle promoteringsfilmer (promofilmer) TV 2-sporten sendte i forbindelse med ”Jenteligaen”. Disse promoene er også tilgjengelig på internett, på ”Jenteligaen” sin tilhengerside på nettstedet Facebook¹⁴.

Første TV 2-promo fra 2008 heter ”Beach football” og varer i 1 minutt og 37 sekunder. Her ligger fotballjentene på stranden. De er oljet og i bikini. Noen gutter og unge menn spiller fotball. De mister ballen og en av jentene plukker ballen opp. Den unge mannen spør om de vil spille. Det vises deretter en klippesekvens i høyt tempo og med rask musikk, hvor kvinnenens store fotballferdigheter blir demonstrert. Det klippes tilbake til kvinnen med ballen i hånden ”Sorry-we are out of your league”, svarer hun mannen. Så kommer en tekst ”ikke undervurder Jentene”. Svaret til den kvinnelige fotballspilleren betyr både at kvinnene ”out of their league” både utseende-og fotballmessig. Budskapet blir enkelt å lese: disse jentene er både god i fotball og flotte.

Andre TV 2-promo fra 2008 heter ”Pirates”, og varer i 2 minutter og 5 sekunder. Handlingen finner sted på et sjørøverskip, hvor spillerne er kledd som pirater. Underlagsmusikken er en dramatisk synthezizerrytme. Kvinnene i sjørøveruniformer filmes mens de gjør ”sjørøverhandlinger”:fekter, styrer båten og ser i kikkert. I kikkerten får den ene ”piraten” en grotte i siktet, og besetningen tar seg inn i denne grotten. Der ligger en skattekiste, som viser seg å inneholde en pokal. Promoen avsluttes med teksten ”Jakten på seriegullet”Denne promoen konnoterer eventyr og spenning—”Jenteligaen” skal erobre nye farvann. Tredje TV 2-promo fra 2008 heter ”Mutanten” og varer i 3 minutter og 16 sekunder. Her er noen spillere fra toppserien kledd som ryggsekkurister, og går gjennom et landskap med ruiner. De har tilsynelatende gått seg vill, og en av damene går bort til et forlatt hus. I stilen til en ekte grøsserfilm, dukker det opp en skummel type, en skjeggete og rallende mutant som kommer truende mot damene. De er redde, men reagerer likevel kjapt ved å pumpe opp fotballer, som de sparker på mutanten. Et velrettet spark som treffer dennes ”svake punkt”-penisen- og uskadeliggjør ham. Siden løper jentene i sikkerhet ut i bilveien for å haike, men ikke før de har hentet fotballen oppe i åsen. ”Ikke undervurder Jentene.

¹⁴ <http://www.facebook.com/album.php?profile=1&id=612640634#!/video/?oid=8670594085>

Toppserien på TV 2” er denne promoens avslutningsplakat, slik som på den første promoen. Dette er tøffe jenter som klarer seg selv, ser dermed ut til å være budskapet, både når det gjelder promoens innhold og dens slagord.

TV2 sporten har også én promo for Toppserien 2009. Her spilles det fotball på en møkkete bane, og det er filmet i svart hvitt. Det er deler av ”Smack my bitch up”, av elektronikabandet Prodigy som er underlagsmusikk—en rask rytme med arabisklignende messing, sunget av en kvinne. Dette kan gi assosiasjoner til episke scener fra filmverdenen, i likhet med introen til ”FotballXtra”. Denne promoen varer bare i 40 sekunder, som er betydelig kortere enn promoene fra 2008.

3.2 ”Formel 11”

Før ”Jenteligaen” sin premiere, ble det skapt furore, da det i promoteringsøyemed ble benyttet et klipp fra serien ”Formel 11”, der tre profilerte fotballkommentatorer fra TV 2 sitter rundt et bord, foran en stripper som gjør mildt sagt utfordrende bevegelser i bakgrunnen. Dette filmsnuttet ble vist på ”God kveld, Norge” en uke før sendestart. Fotballjentene uttalte etter dette at TV 2 var sexistisk og nedverdiggende. ”Det verste er at det kan se ut som om det er vi som er stripperne”, uttalte toppseriespiller Isabell Herlovsen. Hun uttaler til Dagbladet at hun mener at klippet helt klart er sexistisk og lite representativt for hva kvinnefotball er. Trine Rønning, som også spiller på Kolbotn, synes klippet med TV 2s kommentatorer og halvnakne strippedamer er uheldig.

”Det er nedverdiggende. TV 2 skal satse på kvinnefotball, og det er bra. Men slik det ble presentert i helga, er ikke bra. Jeg tror likevel ikke kvinnefotballkampanjen blir så gal som dette” sa Rønning. Solveig Gulbrandsen mener også måten TV 2 velger å klippe og profilere programmet på er helt feil:

”TV 2 har lovet å fokusere på det sportslige, men dette er jo noe helt annet. Dette var dårlig reklame for kvinnefotball”, uttalte landslagskapteinen. TV 2 på sin side hevdet at dette var noe som var tatt helt ut av kontekst (av egne produsenter), og at det ble vist strippere for å være tro mot film noir sjangeren i forbindelse med en dramaserie (som gikk i ”Jenteligaen” i vår) om en privatdetektiv spilt av Røa-spiller Lene Mykjåland. På spørsmål fra Dagbladet om ikke det er uheldig å koble sex og nakenhet med kvinneidrett forsvaret TV 2 sin fotballsjeff Vegard Jansen Hagen kanalen, og svarer at dette klippet var en liten del av et stor

underholdningssatsing samt at disse strippedamene var nødvendig for at denne dramaserien skulle være tro mot *film noir* sjangeren (Dagbladet 1.4 2008).

Våren 2008 ble føljetongen *Formel 11*, og Peter Larsen beskriver *film noir* genren slik:

Hovedpersonene var kyniske desillusjonerte mennesker som ble involvert i skjebnesvangre begivenheter. I tillegg var den kvinnelige hovedpersonen som regel en farlig kvinne, en *femme fatale*. Men filmene var også svarte i mer konkret forstand: På billedsiden hadde man f.eks en forkjærlighet for storbyer ved nattetid med regnvåte gater og dramatiske skygger (Larsen og Hausken(red) 1999:34).

Hovedpersonen fyller en rolle som er bygget på hovedrollekarakterer i disse filmene, for eksempel Humphrey Bogharts rollefigur i *the Big Sleep*. "Formel 11" er en karikert versjon av dette. Privatdetektiven er kynisk og overlegen. Hun drikker også en del alkohol på bar, og ved en anledning forfører hun en mann for å få det slik hun vil, og truer å kutte penis hans med kniv når han ikke vil gi henne nok informasjon. Oppdragsgiveren er også en kvinne, Karen Espelund, den gang var generalsekretær i NFF. Andre sentrale aktører i serien er menn, som er kjente ansikter fra TV 2 sporten. Ved å karikere en rolle som vanligvis besittes av en mann, overskrider Mykjåland og TV 2 sporten en tradisjonell kvinnerolle. Denne typiske mannsoverlegenheten blir ironisert over i "Formel 11". Dette kan jo videre overføres som et spark til Fotballverdenen, som jo tradisjonelt har vært mannens område. TV 2 var også selv bevisst på at dette var en rolle som snudde om på konvensjonene: "Hun spiller en meget sterk kvinne i hovedrollen. I det hele tatt spiller kvinnene i serien sterke kvinner, uttalte regissør Finn Erik Rognan ifølge nettstedet *lesbiskonsceen.com*. I følge det samme nettstedet hevder TV 2 at budskapet i dramaserien er man ikke skal undervurdere jentene i "Jenteligaen", altså samme slagord som i promoen.

En kan si "Formell 11" leker med kjønn på en postmodernistisk måte. Det er foretatt en reversering i forhold til tradisjonelle kjønnsroller. Den kvinnelige hovedpersonen både sexy, og også overlegen de mannlige figurene og er den suverene i de ulike situasjonene som dukker opp i serien. Det var et klipp fra denne serien som ble vist på God Kveld Norge på TV 2, og dette klippet ble senere spunnet videre på av Dagbladet. Det ble jo på et tidspunkt foretatt et valg om hvilke klipp som skulle sendes for å reklamere for "Jenteligaen", og ved å velge et klipp hvor kjente profiler fra TV 2 sporten sitter utkledd med strippere i bakgrunnen, ble en serie som opprinnelig var overskridende, og kunne stå som symbol for å ikke undervurdere spillere i "Jenteligaen" satt i skyggen. I stedet ble klippet som sto igjen, et bilde av TV 2 sporten som guttegjeng hvor kvinnelige sexobjekt fremstod som underholdning. Selv

om promoteringen av ”Jenteligaen” ble klippet til en sexladet scene mot spillernes vilje, er det også situasjoner hvor spillerne selv er ”med på” dette seksuelle spillet. Det beste eksempelet på dette er kanskje vignetten for ”Drømme 11”.

3.3 ”Drømme 11”

Hovedinnslaget som gikk på profilering TV 2 hadde av de to første sesongene av ”Jenteligaen”, hadde tittelen ”Drømme 11” Tittelen kan være en intertekstuell referanse til filmen ”Drømmekvinnen 10” fra 1979, med sexsymbolet Bo Derek i hovedrollen. Med intertekstuell mener jeg at innslaget i ”Jenteligaen” ”henviser” til Drømmekvinnen 10. Filmen handler om en mann som rangerer kvinner på en skala fra en til ti. ”Drømme 11” tittelen henviser nok til forestillingen om et fotballag, hvor det er 11 spillere. Men tittelen kan nok også assosieres med at disse kvinnene er spesielt attraktive kvinner, drømmekvinner, slik som Drømmekvinnen 10.

Vignetten er kanskje det sterkeste eksempelet på seksualisering av ”Jenteligaen”. I det første programmet blir denne vignetten vist i sin helhet. I de andre programmene er den er klippet kortere, med mer eksplisitt fokus på deltakeren som blir profilert i den aktuelle episoden. Hele vignetten finner sted på en strand et sted i sydlige strøk. Gjennom hele vignetten spilles de to ordene ”sweet emotions” i Aerosmith sin sang med samme navn, om og om igjen. Det starter med en fotograf som tar bilder av en spiller (Björg Bjarnadóttir) som poserer inntil en stolpe på stranden. Det fortsetter med silhuetten til to bikiniklede spillere som blir filmet bakfra mens de løper ut i bølgene i solnedgangen. Videre filmes noen spillere mens de leker med ball på stranden, i strandtøy. Så klippes det til bølger som slår mot en stein, før vi igjen er tilbake på stranden hvor noen fotballspillere ligger på tepper i strandkjoler eller bikini. Noen andre spillere spruter på disse med vannpistol, mens de på stranden ler og beskytter seg med armene. Så er det klipp til at en spiller kjører vannscooter, nærbilde av henne i fart mens hun gaper. I rekkefølge vises en spiller som rister teppet sitt på stranden, en som går oppover et fjell, to som slår en volleyball til hverandre, en som sitter ettertenksomt på en klippe, bølger, en som sitter på stranden i bikini filmet bakfra, bølger igjen, to som kommer opp fra sjøen mot stranden, og til slutt et ”lagbilde” av de elleve som er ”plukket ut”, ikledd strandklær.

Fotballspillerne blir for det første vist fram i en setting som ikke gjenspeiler aktiviteten i idretten de representerer. Allerede fra første klipp, der en spiller poserer for en mannlig

fotograf, blir standarden satt for hva denne vignetten representerer. De er et objekt for en manns blikk. De vises riktignok i sportslige gjøremål, som sentre å ball og kjørende på vannscooter. Men ballvekslingen er forsiktig på en strand og holder ikke særlig høyt nivå. Og personen på vannscooteren ser ut som hun har orgasme, da vannscooteren rister og vedkommende gaper med lukkede øyne i en muskelspent ansikt. Dessuten har de korte klippene som kommer etterpå ikke noe med sport og gjøre, spillerne blir derimot filmet som stillestående objekter som sitter i bikini på en strand, noe som gir assosiasjoner til kitch-bilder fra 80-tallet. Eller parvis løpende ut i bølgene i solnedgangen. Snur man om og tenker seg at to mannlige eliteseriespillere hadde løpt ut i bølgene i badebuksen, mens håret flagret i solnedgangen, hadde det vært store sjanser for at det heller ble sett på som komisk. At disse siste bildene blir filmet i halvmørke kan også ha en seksuell undertone, at disse kvinnene ler og er sporty i dagslys, som gode representanter for hegemonisk korrekt femininitet mens når mørket faller på, er de mer passive og sensuelle og rede for mer seksuelle aktiviteter. Slik fyller de en rolle av en heteroseksuell, stereotyp kvinne som fremstår attraktiv for den heteroseksuelle mannen, og ikke minst den hegemoniske maskuliniteten i sportsinstitusjonen Messner (2002) beskriver, som ser på kvinnen som et trofé. Det er mulig at vignetten til ”Drømme 11” skal være delvis ironisk, siden spiller såpass åpent på kjønnsstereotyper. Men uansett om dette er intensjonen eller ikke, reproducerer denne vignetten like fullt disse stereotypene om kvinnen; som noe som skal være ”behagelig å hvile øynene på”, og fungere som objekt for seeren. Et annet eksempel på seksualisert iscenesetting skjer i teaseren i den siste episoden vårsesongen 2008. Her står studiogjestene Trine Rønning og Anette Nybø, ”ansikt til ansikt”. De står med ansiktene mot hverandre ser ut som de skal kysse. Er dette en iscenesetting regissert av TV 2 eller er ironisering over seksualisering fra spillernes side er vanskelig i fastslå. Men i konteksten fotballmagasin kan det likevel lett tolkes som seksualisering.

Kolnes (1995) viste gjennom en studie av flere norske kvinnelige toppidrettsutøvere, også fotballspillere, at flere av intervjuobjektene var opptatt av å vektlegge feminine attributter for å kompensere for sin ”maskuline” adferd. Kolnes (1995) hevder at å bekrefte patriarkalske standarder for femininet, er en strategi som idrettskvinnen bruker for å overleve som eliteutøver. Willis (1994) mener kvinnene er medskyldige i at mediene presenterer dem som sexobjekter, samtidig som han sier mediene har hovedansvaret. Og som også Hargreaves (1994) poengterer; ved seksualisering av kvinnelige idrettsutøvere blir utøvernes idrettsprestasjoner oversett, ved at gjøres til et objekt. Dette er i tråd med Iris Marion Young,

som argumenterer for hvordan kvinner i den vestige kulturen, gjør seg til objekter for patriarkatet. I følge Young lever kvinner med at de stadig vil bli sett på som en ren kropp, som presenterer seg som et potensielt objekt for et annet subjekts vilje (Young 1990:155). Men en kan ikke utelate agendaen til idrettskvinnen som utøver poseringen. Michael Messner (2003:103) hevder at mange idrettskvinner ikke ser noen motsetning mellom det å fremstå i mediene som heteroseksuell attraktiv, samtidig som å fremstå som gode idrettsutøvere. Denne tankegangen kan forklares med en nylig nedbrytning av de kulturelle kodene for maskulinitet og femininitet som bipolare dominat-subdominant motsetninger. Leslie Heywood (1997) mener det er feil å tillegge tradisjonelle feministiske oppfatninger om seksuell objektifisering til enkelte idrettskvinner ønske om å kle seg seg naken. Hun hevder at disse utøverne bruker kropp som et ledd i å oppnå mer makt i idrettsverdenen, og at dette er i takt med en ny feminisme, som kalles postfeminisme. I for eksempel den første promoteringsvideoen for "Jenteligaen", "beach", kunne vi spore en diskurs som var i tråd med denne tankegangen. Her var kvinnene oljet og i bikini, men likevel overlegen mannen på fotballbanen. De var mektigere enn mannen, i en annen liga både når det gjaldt utseende og fotballferdigheter, fortalte denne promoteringsvideoen. Men Messner (2003:105-106) mener at Heywood og andre som plasserer seg innenfor retningen en kan kalle postfeminisme sin konklusjon om å bruke kropp som makt, må betraktes med forsiktighet, og innenfor en bredere institusjonell analyse. Dette fordi at sportsinstitusjonen innehar et kulturelt senter, hvor mennene fremdeles er i førersetet. Videre er tankeskjemaet i dette mannlige senteret, etter mønster fra Messners teori, fremdeles at mannen er subjekt og kvinnen er objekt. TV 2 sporten kan sies å være et kulturelt senter dominert av menn, og en kan i tråd med dette anta at denne tankegangen bevisst eller ubevisst eksisterer her. En må også ta i betraktning måten "Drømme 11"-vignetten viste kropp på, og ved at utøverne ble framstilt relativt passive, samt spilte på en tradisjonell framstilling av kvinnen som objekt, blant annet ved at de var pyntet på en strand i bikini, uten noe spesiell handling utover å posere, gjør at denne vignetten ikke kan karakteriseres som en situasjon hvor kvinner bruker kropp for å øke makt, men heller at de blir objektifisert, mer eller mindre frivillig.

Det var lite fotball i vignetten for profileringsinnslaget "Drømme 11". Dette endret seg imidlertid i 2009, da denne vignetten ble byttet ut med en versjon av promoteringsvideoen for 2009. På spørsmål på hvorfor vignetten ble byttet ut svarte programleder Asbjørn Myhre:

(...) det er altså ikke sånn at vi ville framstille spillerne som sexy i fjor og tøffe i år. Vi vil gjerne framstille spillerne som både sexy, tøffe, smarte, kule og først og fremst gode fotballspillere. Men ethvert konsept trenger fornying etter litt tid. Vi synes det var naturlig å lage en ny vignett til en ny sesong. Og selve portrettene er vel egentlig ganske like¹⁵.

Denne ”nye” vignetten har gått vekk i fra den åpenbare objektifiseringen av spillerne. Nå er spillerene ”påkledd”. Istedenfor for å bli filmet uten å gjøre noe spesielt, utøver de nå en aktivitet. De spiller fotball, som også er den eksakte grunnen til at de skal bli profilert i dette fjernsynsprogrammet. Den intense stemningen blir forankret av rytmen fra Prodigy. Messingen som ga episke assosiasjoner er det ikke nå lenger. Etter den korte, intensive kampen vi får se bilder hvor spillerne ”hviler”, sittende rundt fotballbanen i bredbeint positur, noen suttende på flasker. Den bredbeinte posituren er tradisjonelt maskulin, det er også aggressiviteten som blir demonstrert i fotballspillet i denne fotballkampen. Men om klippet ikke lenger er seksuelt ladet, kan diskuteres. Jentene er innsmurt i gjørme, og er svette. Det kan se ut som dette klippet spiller på en mer subtil seksualitet. Samtidig kan det også hevdes at dette klippet er i tråd med en postfeministisk kommersiell tankegang, hvor det riktignok blir spilt på sex, men at kvinnene samtidig har overtatt noen av egenskapene til det som tradisjonelt har blitt regnet som hegemonisk maskulint.

3.4 Jenter i Toppserien for kvinner

At programmet som omhandler Toppserien for kvinner får navnet ”Jenteligaen” virker ikke tilfeldig, ser en på forskningen på mediert idrett. For eksempel i rapporten ”Seperating the men from the girls: The gendered language of television” sammenliknes og analyseres den muntlige kommenteringen av både kvinnelige og mannlige spillere i basketballkamper og tenniskamper. Navnehierarki var en kategori som skilte seg ut når det gjaldt forskjeller. Kvinner ble oftest omtalt ved bruk av fornavn, de ble også omtalt som ”unge damer”, ”jenter” eller ”kvinner”, i motsetning til de mannlige utøverne som aldri ble kalt bare ”gutter”, men ble omtalt som ”unge menn”, ”menn” eller ” unge gutter” (Messner, Duncan & Jensen 1993: 123-128). Det er ikke bare i mediene finnes det en forkjærlighet for å omtale voksne hunkjønn som ”Jenter”. NFF sin kampanje for å fremme kvinneidrett, hvis var en drivkraft for etableringen av programmet ”Jenteligaen”, het ”Jenteløftet”.

Det kan se ut som det noen ganger er en tendens til å ville framstille fotballspillerne som er gjester og blir profilert i ”Jenteligaen” som jenter foran kvinner. Noen ganger kommer dette

¹⁵ E-post mottatt 24.08.2009

også til uttrykk i relasjonen mellom studiegjester og programleder, for eksempel i programmet sendt 29.06.2009. Da henvender programleder Asbjørn Myhre seg til gjestene Tina Wulf og Janne Stange, og spør om ” hva de driver med i fritiden, hva de skal i sommer”, noe som setter et litt infantiliserende preg på kommunikasjonsprosessen. 20.04.2009 er June Tårnes fra toppserielaget Fløya ”portrettet”. I innslaget om June Tårnes reporteren at Tårnes en gang fikk en ”hemmelig nøkkel”. Tårnes forteller deretter en historie fra da hun var yngre om at hun fikk disponere en nøkkel til en treningshall, for å ta med seg venner og trene der. Dette var fra Tårnes side en positivt ment historie om hvordan hun som ung fikk tillit til å utvikle seg som fotballspiller, men når ordene ”hemmelig nøkkel” benyttes av reporteren, blir det framstilt som noe mer barnslig, og litt teit. Dette er et eksempel på en fremstilling som får det til å virke som at utøverne har et tankesett som minner mer om et barns enn en voksens, som er en strategi som tradisjonelt har blitt benyttet i mediene for å infantilisere og dermed trivialisere kvinneidretten (Dahlén 2008:479). Infantilisering som nevnt innledningsvis en av ”grepene” som har blitt benyttet av sports-media komplekset for å diskriminere kvinneidrett (Brookes 2002:129) og dermed opprettholde den mannlige makten i sports-media-komplekset.

3.5 Kattens campingvogn

Et annet eksempel på Infantilisering i ”Jenteligaen”, er innslaget som finner sted i programmet som ble sendt 22.06.2009; ”Kattens rosa campingvogn”. Kattem er et av fotballagene i Toppserien. Programlederen introduserer innslaget slik: ”vi skal til helgens serierunde. For mens noen flyr rundt i rosa helikoptere, og atter andre ser rosa elefanter, er det en rosa campingvogn som er samlingsstedet til et Kattem-lag, som har overrasket mange denne sesongen”.

Reportasjen starter med et bildeklipp av en rosa campingvogn sett utenifra. Gjennom vinduet er vi at noen sitter inni vognen, vi hører gitarspill og damer som synger følgende i kor: ”med full innsats fra hele troppen/kjemper vi i norgestoppen/ vi er kommet hit opp for å bli”. Det klippes til nærbilde av et ansikt, utzooming og vi ser disse Kattem-spillerne gå inn i vognen mens kommentatorstemmen sier: ”Det er syng glede og harmoni hos Kattemjentene nå for tiden. Dagen før Stabæk-kampen lader spillerne opp i en rosa campingvogn” sier kommentatoren. Det filmes inni denne vognen. Jentene har avsluttet sangen og klapper i hendene mens de smiler og lager jubel lyd. De har på seg treningsjakker, noen bærer lyserosa

fjærprydete cowboyhatter på hodet. Nytt klipp, der to av Kattespillerne, Marit Moen og Astri Haugen blir filmet mens de sitter bak et bord i vognen. De har begge disse hattene på. Moen sier: ”Det er liksom det eneste som ikke er så veldig seriøst da. Så det er jo veldig godt å ha en slik samlingsplass”. Nytt klipp til at to andre spillere ligger på to sengebenger i vognen mens de ler, med cowboyhatten over hodet. Deretter klippes det til utenfor vognen, der de to som ble intervjuet bak campingbordet leker med en liten hvitkrøllet puddel, med rosa seletøy. ”Kattespillertene har vært en fargeklatt i Toppserien denne sesongen. Kreditten går til blåtrøyenes nye trener, Kjetil Fosse”, sier kommentatorstemmen. Det klippes til en mann som står med alvorlig ansiktsuttrykk på en fotballbane. Han gestikulerer med hendene som om han forklarer noe til noen utenfor bildet. ”Han sprer både entusiasme og glede og er helt fantastisk” sier Moen, inni vognen igjen. Det klippes til utenfor vognen, hvor hele Kattelaget står i en halvsirkel med hendene på skuldrene til hverandre, mens én roper ”Har vi det bra!” og resten av laget svarer ”jaa!” i kor. Inne i vognen uttaler Haugen: ”vi er jo blitt mer stabil i år da, mer et mønster i spillet våres..og det kan vi vel kanskje takke..treneren vår for”. Så filmes campingvognen utenifra igjen, og spillere går ut av dem og ut av bildet. På vei til trening? Det klippes igjen til treneren Kjetil Fosse som sier ”så har vi trent godt, vi trener veldig hardt, så vi er bedre trent enn det Kattem har vært tidligere. Det har jo vært avgjørende tror jeg, i mange kamper”. Intervjueren spør: ”Målsetninga for sesongen, blir den forandret utover her nå?” Fosse svarer ”Nei, det er å etablere seg midt på tabellen. Men klarer vi det, skal vi være veldig godt fornøyd”

Det vises så en sekundlangt, animert ”eksplosjon” i oransje, som en kjapp overgangsmarkør til neste ”sak“ som er Kattens kamp i den foregående serierunden. En kvinnelig voice-over sier: ”men en rosa campingvogn er ikke nok for å hamle opp med gullfavoritt Stabæk; allerede etter 6 minutter setter Melissa Wiik 1-0. Så dobler danske Maiken Pape ledelsen ti minutter senere. Før landslagsspiss Wiik igjen legger på til både 3-0 og 4-0 før pause. Wiik vil bli toppscorer, og øker til 5-0 etter hvilen. Anette Herman reduserer et drøyt kvarter før slutt. Men Stabæk vinner 5-1 og beholder tredjeplassen bak Kobotn og Røa”. Målene filmes mens kommentatoren fremfører denne korte teksten, før det igjen zoomes ut av banen og til neste sekvens, som er et intervju med nevnte spiller Melissa Wiik. Hun sier laget hennes var ”gode på å variere, gode på gjenvinning og veldig gode på det meste den dagen-dabdet litt av i andre omgang, men dette var greit når det ble 5-1”. Så klippes det umiddelbart til en ny kamp (Kolbotn mot Trondheims-Ørn), som videre blir fulgt av ytterligere to slike sammendrag fra kamper spilt i serierunden den uken.

Det kan nevnes at rosa campingvogn- innslaget varer i 1 minutt og 20 sekunder. Kattem sin fotballkamp ble det vist 25 sekunder av; omtrent tre sekunders klipp av de seks målene som ble scoret i denne kampen. Sammendrag av alle de fire kampene som ble vist i denne sekvensen, inkludert intervju etter kampen, varer til sammen i ett minutt og 30 sekunder. Det er vanskelig å sammenligne dette med herrefotballens sendinger. Foreksempel er "FotballXtra"¹⁶ sin dekning av fem av Tippeliga-lagene sin ferd fra garderoben og på vei inn på banen, har nesten like lang varighet (ca to og et halvt minutt) som "det lange" campingvogn-innslaget og de fire kampene som ble presentert etterpå, til sammen. I "FotballXtra" blir det snakket om disse kampene, både i studio og med reportere "på stedet" i 90 minutter. De formelle likhetene i fotballens spilleregler og organisatoriske oppsett i bakhånd er likt, det finnes også likheter i ordlyden som benyttes av reporteren når denne beskriver et kampsammendrag. Som for eksempel i Kattem-Stabæk kampen i forrige avsnitt, hvor reporterens kommentarer om kampen godt kunne blitt benyttet i en kamp spilt av herrer. Men likevel er det åpenbart store forskjeller i dekningen av fotball for kvinner og menn. For eksempel den nevnte forskjellen i forhold til sendetid, eller det store fokuset på det utenomsporslige.

I innslaget om den rosa campingvognen ble Kattemsspillerne filmet mens de sang og klappet i hendene. I flere av "Jenteliga" episodene blir fotballspillernes interesser for sang og dans satt på agendaen. 08.06.09 forteller Lise Klaveness om ukens gjest Siri Nordeide Grønlie: "hun er lillesøsteren jeg aldri fikk", og hvordan hun angivelig pleier og synger og underholde. Senere i programmet blir Isabell Herlovsen blir spurt om hun liker å danse, når hun figurerer som ukens "på innsiden", og da kan hun fortelle at hun er "skikkelig dårlig å danse". Anneli Giske får det samme spørsmålet i "på innsiden" 4.5.2009, og svarer "jeg er omtrent like god å danse som jeg er å syng [viser med armene] blir veldig mye armer og bein, men ikke så veldig rytmisk". I samme program er Ingvild Landvik Isaksen ukens portrett. Hun filmes hjemme i stuen mens hun synger med til en sang, og reporteren kommenterer: "Fotballen skulle egentlig være sang og lek for Ingvild Landvik Isaksen". I sesongavslutningen, 29.6.2009, vises et innslag om Stina Misund, som ikke spiller fotball lenger, men derimot har "byttet ut fotball med studio". Hun vil heller satse på sangkarrieren foran fotballkarrieren.

¹⁶

Program sendt 11.04.2010

Når det skapes TV-program blir det foretatt valg fra avsenderparten hvilke innslag som skal sendes. Sistnevnte innslag er om en person som ikke spiller fotball, men gjorde det før. Det blir hevdet at hun ”heller ville satse på sangkarrieren”. Videre ser det ut som sang og dans er tema som blir dratt fram fra avsenderens side, ved at disse spørsmålene stadig blir stilt for at seeren skal ”bli kjent med” spilleren, uavhengig om spilleren har dette som interessefelt eller ikke. Dette kan tyde på at avsender er interessert i å belyse disse egenskapene.

Helena Tolvhed (2008) fant i sin studie av kvinnelige svenske olympiske utøvere, framstilt i ukepressen mellom 1948-72, at en fremstilling av idretten som lek forekom også her. Hun hevder at gjennom å fremstilles som *lek* usynliggjøres den kvinnelige idretten som det målrettede resultatet av hard, fysisk trening og forstås i stedet som noe lystig og helsefremmende. Dette understreker videre forskjellen til det den seriøse, mannlig kodete idrettsånden formidler. Idretten er dermed en aktivitet som drives med ved siden av det ”egentlige” livet til kvinnen. Dette avdramatiserer da kvinneidrettens potensial som utfordring til kjønnsdikotomien, skriver Tolvhed (1998:194). Riktignok ble fotballmessige forhold berørt i campingvogn-innslaget, når Haugen nevner det er ”mer mønster i lagets spill”, og når det klippes til treneren på banen som uttaler seg om fotballmessige tema. Men Kjetil Fosse framstår som en kontrast til de lyserosa, syngende og dansende fotballspillerne han trener. Kanskje enda mer ved hjelp av bildebruken og kryssklippingen, fra den rosa lekestuen til banen, enn ved det som blir sagt framstår treneren som grunnleggende forskjellig fra spillerne. Ikke bare er han forskjellig fordi han har et annet kjønn, men han er den men også den eneste som faktisk befinner seg på banen og har fokus på fotballspillet. Slik blir Kjetil Fosse den man kan takke for Kattens suksess i sesongen 2009. Dette blir også uttalt av spilleren Astri Haugen i den rosa campingvognen. Hun benyttet imidlertid ordet ”kanskje” foran og men mer nølende, mindre kontant stemme enn den mannlige voice-overen, som stadfester at ”kreditten” går til den nye treneren. For det meste er det sang og lek som preger dette innslaget. Det er nok også hensikten, som Moen sier er denne campingvognen ”det eneste som ikke er seriøst, og et sted som er godt å ha som samlingsplass”. Kanskje er et slikt ”useriøst” sted godt å ha for TV 2 sporten også, om en antar denne er representant for det Messner beskriver som ”det kulturelle senter” hvor det hegemoniske mannsidealet regjerer, og kvinnen er forvist til periferien. Det blir i hvert fall kvantitativt fokusert på dette ”useriøse” stedet, i større grad enn det som blir referert av Moen som ”alt det andre”, som en antar selve fotballspillet.

3.6 Bak enhver suksessfull kvinne..

Det forekommer flere ganger i ”Jenteligaen” at forskjellige mannspersoner relatert til spillerne blir enten ”takket for” eller ”tillagt” disse utøverne sin suksess på fotballbanen.

I ”Jenteligaen” 8.6.2009 er Marie Knutsen fra Team Strømmen ukens portrett. Hun takker broren sin for suksessen på fotballbanen. Noen ganger virker det som det er fra avsenderens side, altså produsentene av ”Jenteligaen”, det er størst motivasjon for å utdele heder og ære til dette angivelige apparatet som omgir spillerne heller enn spillerne selv. Spesielt vises dette i profilbyggingen, hvor vi altså skal ”bli kjent” med spillerne. For eksempel forteller reporteren om Hege Hansen fra Klepp: ”Med far Bjarne og Bror Hugo har forventningene til Hege Hansen alltid vært store. Heldigvis tar hun utfordringene”¹⁷ Når Madelen Giske fra Arna-Bjørnar er i ”Drømme 11”, 12.10.2008, forteller Giske at hun alltid har vært guttejente, og ble sur når det var for mye fjas på treningen. Reporteren sier da ”og med den innstillingen og landslagskjempe Anders Giske som far måtte hun bli fotballspiller”. Når Nasra Abdullah er i ”Drømme 11” sier reporteren ”Sin (Nasras) interesse for fotball takker hun brødrene for som liten ble hun tvunget til å stå i mål”, selv om hun ikke takker brødrene i innslaget. Tvert imot forteller brødrene at hun var den beste spilleren av søsknene i barndommen¹⁸.

Fra disse klippene kan det se ut til at det er en tendens til at produsentene i TV 2 aktivt velger en vinkling hvor idrettsprestasjonene til fotballspillerne blir satt i lys av deres relasjon til en mann, bror eller trener. Det ser ut til at avsenderen, er mer opptatt av å framheve betydningen av denne relasjonen enn det spillerne selv er. I eksempelet mellom far og datter Giske demonstreres forskjellen i diskursen mellom herre-og kvinnefotball i TV 2, når Anders Giske blir omtalt som en kjempe, som kan bety en overnaturlig skapning, fordi han har utmerket seg i fotball. Datteren Madelen har i følge rapporten kommet til Toppserien ved hjelp av faren, og dette fordi hun har vært en guttejente med god innstilling. Dette kan tolkes som at disse forutsetningene er nødvendig for en kvinne hvis hun skal hevde seg i toppfotballen for kvinner, og ikke hardt arbeid eller talent. Videre, som i klippet ved Nasra Abdullah, finnes et misforhold mellom hva reporteren forteller (brødrene lærte henne opp) og hva brødrene forteller selv (Nasra var den beste). Tolvhed (2008) fant i sin avhandling at det ofte hendte at en bror, far, trener eller annen mannlig støtteperson av media ble tillagt æren for den

¹⁷ ”Portrettet” : program sendt 11.05.2009

¹⁸ Program sendt 21.05.2008

kvinnelige idrettsutøverens prestasjoner. Konsekvensen av dette, er i følge Tolvhed at den kvinnelige utøverens arbeide og vilje for å nå resultater usynliggjøres (2008:205).

3.7 TV 2 og damefotballspillere

I perioden hvor ”Jenteligaen” ble sendt på fjernsynet var det en del dramatik rundt den norske kvinnefotballen. Lise Klaveness, karakterisert av Haugenes som den beste spilleren i Toppserien, var utenfor landslaget på grunn av uenigheter med landslagstrener Bjarne Berntsen. Noen Røa--spillerne skilte lag med landslaget, visstnok på grunn av uoverensstemmelser med treneren Bjarne Berntsen. Som demonstrert tidligere er ”Jenteligaen” bygget opp på en slik måte at det blir lite tid viet til diskusjoner i studio. I motsetning til program om herrefotballens øverste divisjon, hvor det hver uke diskuteres mer eller mindre aktuelle saker rundt den mannlige toppfotballen i Norge. Men i ”Jenteligaen” 26.10.2009 ble likevel konflikten mellom Berntsen og Røa-spillerne tatt opp. At flere sentrale spillere bestemmer seg for å forlate landslaget er en ganske stor sak i fotballverdenen, og det var nok dermed naturlig å snakke om i det magasinet som skulle omtale kvinnefotballen. Gjestene i studio; fotballekspert Frode Olsen, tidligere landslagsspiller Gro Espeseth, diskuterte saken i programmet.

Frode Olsen bes av programleder Julie Strømsvåg tolke hva som har skjedd, og Olsen svarer at han kjenner BB personlig, ”(...) vet han er kontant og konsis, om det kan være grunnen...nei det ble litt gjettekonkurrans, det er litt dumt”. Olsen garanterer for at Bjarne Berntsen er en grei kar siden han framhever at han kjenner han personlig, og han antyder at spillerne har forlatt landslaget på urimelig grunnlag ved å insinuere at de ikke tålte å få kontant beskjed.

Espeseth blir bedt om å svare på forskjellen før og nå. Hun sier at hvis jentene har hatt problemer de har forsøkt å ta opp og Berntsen ikke vil diskutere, forstår hun godt de vil gi seg. Hun understreker hun bare har info fra media, mens ut fra det synes han Berntsen har tatt noen destruktive valg, som foreksempel ekskludering av Klaveness på en flytur og hatt noen respektløse uttalelser om seriøsitet i forbindelse med en uplanlagt landslagssamling landslaget ikke hadde tid til. Samtidig synes Gro Espeseth det blir helt feil at Bjarne Berntsen måtte forandre lederstil for jentene ikke tålte måten han var på (dette hadde hun lest i avisen.). Gro Espeseth mener jentene må tåle harde tilbakemeldinger, så lenge de er konstruktive. Forteller hvordan Pellerud var hard, men de hadde klokketro på han. Dermed sår hun tvil om påstanden

om en kontant lederstil nødvendigvis er grunnen til at spillerne forlot klubben. Hun gjør dette ved å understreke at også i hennes dager var det tøft, og det må man tåle. Hun trekker fram andre alternativ på hvorfor Røa-spillerne valgte å forlate klubben, og sier hun forstår dette. Slik er hun mer ”på lag” med spillerne enn Frode Olsen.

Julie Strømsvåg spør om Bjarne Berntsen kan fortsette som trener etter dette

Frode Olsen vil først kommentere det Espeseth sa, og sier det var spesielt at jentene sender ut et brev, eller pressemeldning, og han selv personlig hadde inetvjuet Bjarne Berntsen etterpå og spurt om grunnen, og han hadde svart ”helt ærlig” i følge Olsen, ”vet ikke”. Espeseth sier at da har det ikke vært en dialog, og de har valgt media framfor å ta det opp, Olsen sier at det er rart, og ”om de er så irritert, eller så lei seg om de må boikotte, det får vi eventuelt finne ut når grunnene kommer fram , blir ikke lett for Bjarne Berntsen og fortsette nei, spesielt ikke hvis disse jentene skal fortsette” Frode Olsen virker indignert på vegne av sin venn, Espeseth forsvaret spillerne. Olsen kaller spillerne nærmest grinunger, Espeseth snakker om viktighet om gjensidig respekt. Espeseth kommer med alternativ på hvorfor spillerne kan ha sluttet etter sin første uttalelse, i en lenger og mer detaljert utlegning enn Olsens kommentar. Olsen er temperamentsfull i sine uttalelser, mens Espeseth framstår som mer rolig og saklig. Olsen blander også inn personlige erfaringer og opplevelser inn i historien, for å legitimere sin holdning i saken.

02.11.2008 Er Bjarne Berntsen gjest i studio. Det vises klipp fra en annen sportssending (sportstabloid) der Davy Wathne er programleder, og Marit Fiane Christensen og Bjarne Berntsen er debattanter i studio. Strømsvåg spør Berntsen hva han tenkte, siden han ikke så på Fiane. Bjarne Berntsen svarte det var fordi han var så konsetrert. Ingen vet visstnok grunnen til at Røa jentene skilte lag med landslaget, men Strømsvåg referer til en blogg Davy Wathne har skrevet, der han hevder at grunnen er at kvinner og menn er fundamentalt forskjellige.

Utdrag fra Wathne sin blogg:

(...)Klok av skade foreslår jeg derfor at kvinnelandslaget får en kvinnelig trener slik håndballjentene har. Og at Bjarne Berntsen retter nakken, tørker tårene og søker nye utfordringer blant spillere han kan kommunisere effektivt, presist og målrettet med. Verken gladguttene fra kampen mot Moss eller jentene som taper 200.000 i året på ikke å spille på landslaget kan leve med tilstander som dem vi har nå...¹⁹

¹⁹ <http://davywathne.TV 2blogg.no/article368485.ece>

Strømsvåg spør Berntsen hva han tror om det Wathne hevder i bloggen. Berntsen mener det er helt feil og sier det er mange eksempler på at menn har trent kvinner med suksess. I samme program viser det seg også at Bjarne Berntsen og Margunn Haugenes er uenige om hvorvidt Lise Klaveness bør revurderes på landslaget. Bjarne Berntsen sier at etter det som skjedde for halvannet år siden tror han ikke at de (han og Klaveness) finne tilbake. Haugenes argumenterer med at hun er toppseriens beste spiller, og sier at de (Berntsen og Klaveness) burde tatt en prat.

Margunn Haugenes blir også spurt om hva hun mener om Davy Wathne sin blogg. Hun mener, i likhet med Berntsen, at Davy tar feil. Hun sier det ikke kommer an på om det er en mann eller en dame. Det viktige er kvaliteten, sier hun.

Dette er ikke eneste gang kjønnsforskjeller blir satt på agendaen i "Jenteligaen":

Asbjørn Myhre spør studiegjestene den 25.5.2009 om det spiller noen rolle for dem om det er kvinnelige eller mannlige fotballdommere. Ingvild Johansen svarer at det ikke er noen forskjell, dommerne skal jo være rettferdige og dømme uansett.

Bjarne Berntsen blir spurt i studio 30.4.2008 om hvordan han oppfører seg som trener. Han sier da at han er litt mildere mot kvinner (de tar det mer til seg når det er rolig og konstruktivt). Solveig Gulbrandsen som er gjest sier da hun synes det er greit med kjeft når det er fortjent, men noen er mer følsom enn andre. Kjønn er, ifølge Judith Butler, en gjøren, snarere enn en væren. Kjønn framstår gjennom handlinger og praksiser, ikke minst gjennom de ulike måtene vi snakker om kjønn på (Mortensen m.fl. 2008: 76) Hos Butler er det måten vi framstår og handler på det sosiale kjønn, som er det primære. TV2 sportens representanter ser ut til å ha en oppfatning om kjønn som sier at kvinner og menn er fundamentalt forskjellige, og tyr som vist i eksemplene raskt til kjønn som mulig forklaring på problemstillinger.

Davy Wathne er en av TV 2 sporten sine største profiler. Han sier langt på vei i denne bloggen at man ikke kan kommunisere effektivt, presist og målrettet med kvinner.

Fotballspillerne som valgte og forlate landslaget blir framstilt som sutrete småjenter: de blir også kalt "jenter", og de kjemper mot denne stakkars glade gutten Berntsen. Det kommer også fram i bloggen at Wathne, i likhet med Frode Olsen, kjenner Berntsen personlig. Slik tillegges han en legitimitet, av Davy Wathne som er et berømt sportsanker. Det avsluttes med en kommentar om at "jentene" taper 200 000 i året, og når han allerede har underminert jentenes rasjonalitet, sier han med andre ord at dette er skikkelig tåpelig fra disse spillernes side.

Å hevde slike fundamentale forskjeller mellom kvinner og menn kan sies å være ganske kontroversielt i dagens samfunn. "Jenteligaen" velger å ha en vinkling hvor Wathnes blogg blir grunnlag for diskusjon, selv om noen nok mener at denne bloggen både er totalt usaklig og har antikvariske oppfattelser om forskjell mellom kjønn. Men denne bloggeren blir likevel sett på som såpass viktig at den blir satt på agendaen, selv om både Bjarne Berntsen og Margunn Haugenes, som kjenner damefotballen, uttrykker total uenighet i Wathnes uttalelser. Selv om Bjarne Berntsen støttes åpenlyst av TV2 profiler, tillegges han likevel ikke noe tradisjonell hegemonisk maskulinitet av disse. Dette kommer til uttrykk i bloggen til Wathne, når han skriver Berntsen må rette nakken og tørke tårene. Det kommer også til uttrykk i studio 02.11.2008, når Strømsvåg spør Berntsen "hvorfør så du ikke på henne" i forbindelse med at det blir vist et klipp fra et annet program hvor Fiane og Berntsen er i debatt, og Wathne er programleder. Slik blir Berntsen framstilt som veik og bløt, ikke i tråd med det hegemoniske maskulinitetsidealet som regjerer i det mediale sportssenteret. Samtidig sympatiseres han med av representanter av TV2 sporten og dette kan tyde på en rangering hvor det hegemoniske maskulinitetsidealet er på toppen, andre maskuliniteter kommer på andreplass og kategorien "kvinner" etter dette igjen.

Både Frode Olsen og Davy Wathne er velkjente profiler i TV 2-sporten. De fungerer blant som programledere i den massive dekningen av herrefotball. Gjennom deres uttalelser, i "Jenteligaen" og i Davy Wathne sin blogg, virker det som de har et syn på kvinnelige fotballspillere som ikke stemmer overens med de kvinnelige fotballspillernes syn.

Både Espeseth og Haugenes er tidligere kvinnelige landslagspillere, som er uenige med Olsen og Wathne.

Kvinner som Røa-spillerne og Lise Klaveness, er en risiko siden de kan finne på og komme med "meninger". De er ikke kvinner som kan kontrolleres, kvinner som bare er medgjørilige; blide og beskjedne. Derfor undermineres deres troverdighet, slik at de ikke en dag kommer med en mening som kan rokke ved noe av det TV 2 sporten er avhengig av for å opprettholde sitt mannlige herredømme. Som kommersiell TV-kanal er TV 2 avhengig av markedet.

Hovedpersonen og idealet i sport-media komplekset er den hvite, heteroseksuelle mannen.

Det er han som besitter makten. Nelson hevder som styrer markedet vil ikke ha en åpning av sportsverdenen, og det vil ikke mannlige seere og fans heller (Nelson 1994:229). Dette er i tråd med det Messner hevder om sports-media-komplekset, nemlig at dette komplekset er avhengig av den hegemoniske maskulinitets ideologier, da disse støtter og stabiliserer dette

komplekset (Messner 2002:126). Dermed kan en forandring i sportens maktbalanse få negative konsekvenser for en kanal som baserer mye av sin kanalidentitet, og får mange av sine inntekter, fra sport. Individene som klager og varsler er uønsket i TV 2, som er en representant for en institusjon som kan sies å være avhengig av fotballens posisjon opprettholdes, og bevarer sin nåværende form.

3.8 Mykjåland mot Klaveness

Lene Mykjåland er spiss på Røa, som vant både cupfinalen og Toppserien i 2008. Mykjåland er også spilleren som er hyppigst frekventert i ”Jenteligaen”. Hun hadde hovedrollen i ”Formel 11” som var et fast innslag hele våren 2008. Samme år var hun også studiegjest i tillegg til å være med i innslagene ”Drømmeleveren” og ”Duellen”. I 2009 var hun studiegjest og med i innslagene ”Fotballpartruljen” og ”På innsiden”. Utseendemessig kan en si Mykjåland er heteroseksuell attraktiv. Hun har et søtt ansikt med ingen skjemmende eller framtrendende trekk, et kontinuerlig smil, og langt, tykt blondt hår. Hun likner på en annen idrettskvinne som har fått mye medieoppmærksomhet; tennisspilleren Anna Kournikova. Michael Messner karakteriserer Kournikova som konform til dominante kulturelle standarder for hvit, feminin og heteroseksuell skjønnhet (2002:102). Slik kan framdyrkningen av Kournikova leses som en markedsdrevet bekreftelse på denne hegemoniske definisjonen av feminin skjønnhet (ibid).

Klaveness spiller på laget Kolbotn, og blir av TV 2 sin ekspertkommentator Margunn Haugenes betegnet som Toppseriens beste spiller i 2008²⁰. Hun er fra Bergen, har stort rødt hår og et litt karakteristisk ansikt (stor nese og hake, små øyne). Hun er studiegjest i ”Jenteligaen” 19.10.2008.

Det er i dette programmet portrettet av Mykjåland vises, og når det klippes tilbake til studio, sier Strømsvåg at ”det er akkurat Mykjåland som er den mest hypete og profilerte”. Hun henvender seg videre til programmets studiegjest Klaveness, og spør henne hvorfor hun tror det er akkurat Mykjåland som har denne rollen. Lise Klaveness svarer at dette skyldes først og fremst fordi hun er en morsom fotballspiller, med «en rå teknikk». Deretter legger Klaveness til: ”så er det også noe med utstrålingen, alltid bild. Selv når alle er sure. Kan selvsagt være irriterende av og til, men Lene er alltid blid.” Programleder Strømsvåg sier: ”men så har hun

²⁰ I programmet som ble vist 02.11.2009

den utstrålingen mange toppspillere har, blid og fornøyd og litt beskjeden. Du er litt sånn i den andre enden av skalaen, hvis du har noe du mener, så...”

I denne samtalen mellom programleder, fotballekspert og fotballspilleren Lise Klaveness skjer det et misforhold. Det starter med at Klaveness blir påstått som ”motpolen” til Mykjåland. Det blir påstått at Klaveness er det motsatte av Mykjålands karakteristikk. Det motsatte av blid, fornøyd og beskjeden er sur, misfornøyd og ubeskjeden. Strømsvåg spør så Klaveness om Toppserien trenger flere som henne, og Frode Olsen kommenterer før hun får svare: ” Sure innadventde spillere det er det vi trenger [latter]” Selv det er pakket inn i humor, blir Klaveness uthengt som en bråkmaker. Klaveness svarer ”absolutt” på spørsmålet til Strømsvåg, og sier til Olsen at ingen har kalt henne innadvent før. Etter dette sier Julie Strømsvåg at hun skal vise et eksempel på at Klaveness ”sier ting som det er”, fra sist hun var i Bergen og spilte mot fotballaget Arna-Bjørnar. Klippet fra kampen Asker-Arna Bjørnar viser et intervju av Klaveness etter kampen. Arna-Bjørnar sin keeper, Erika Skarbø, redder en straffe og Klaveness sier ”svinet, som jeg kaller hun for”. Dette er ikke egentlig et eksempel på at noen ”sier ting som de er”, da Erika Skarbø ikke er et svin, og Klaveness kommer med en spøk. Vi får aldri høre noe eksempel på at Klaveness ”sier ting som der er”. I stedet får man et inntrykk av at hun er en bråkmaker, ved måten hun blir framstilt på. Som motpolen til den mest populære, og i tillegg som det motsatte til normalen. Strømsnes spør etter klippet om hun har noen kallenavn på Mykjåland, og Klaveness sier at har hun ikke, og forteller igjen hvordan hun utrolig nok alltid er blid og er en utrolig god fotballspiller. Etter Klaveness har måttet adressere seg mot disse anklagene om at hun kaller blide og fornøyd mennesker slemme kallenavn, blir segmentet avsluttet med kommentaren ”vi får tro på det” fra Strømsvåg. Så setter hun over til en ny sak. En sarkastisk kommentar på slutten, som underminerer Klaveness troverdighet i det hun sier fine ting om en annen, understreker bildet som blir tegnet av denne spilleren.

I ”portrettet” 02.11.2008 blir Klaveness igjen konfrontert med egenskapen ”en som alltid *må* si sin mening”. Hun må igjen svare for dette, og sier at hun ”i hvert fall alltid hatt lettere for å slå oppover enn nedover. Heldigvis.”. Hun forteller det er derfor hun er forsvarsadvokat. Dette med hennes trang til å si hva hun mener, selv om vi aldri får eksempler på dette, blir altså karakteristikken som TV 2 gjentatte ganger benytter for å beskrive Klaveness. Men dette trenger ikke nødvendigvis å være en negativ egenskap. Som Klaveness selv sier, er det en egenskap som kan være positiv, ved at man kan forsvare de svakeste. Slik kan Klaveness også

leses som et forbilde for noen. Det kan se ut som det i portretteringen av Klaveness blir tegnet et mer helhetlig bilde av denne uttalte egenskapen til Klaveness; å si sin mening. Og mens det i studio med programleder og Frode Olsen ble latterliggjort ble det i portretteringen, utenfor studio, fremstilt som en noe mer positiv, eller nøytral egenskap. At Klaveness er forsvarsadvokat blir likevel ikke fremstilt på noe heroisk måte, hun blir filmet i rettskappe i en tom rettssal, akkurat som hun skal "leke" dommer, noe som kan ta vekk litt av seriøsiteten, selv om det Klaveness selv sier om grunnen til hun er forsvarsadvokat virker seriøst nok, og framføres med ganske alvorlig mine. Og som beskrevet i forrige avsnitt, da Klaveness var studiegjest ble egenskapen "alltid måtte si fra" latterliggjort i mye større grad enn hyllet. Hadde det vært en mann, juristutdannet som Klaveness, eller kalt Tippeligaens beste spiller slik Klaveness ble karakterisert som Toppseriens beste, eller kanskje til og med bare en fotballspillende mann generelt, som hadde en konflikt med landslaget tør jeg påstå det hadde vært en mer respektfull diskurs rundt ham. Dette kan argumentere for at TV 2 sportens studio er en arena hvor TV 2 sportens tradisjoner blir ivaretatt, og disse tradisjonene kan innebære et ønske om mannen i førersetet, hvor kvinnens eventuelle mening eller krav om å bli hørt ikke verdsettes.

3.9 Stereotyp og ikke lesbisk

Lene Mykjåland var altså den mest benyttete spilleren i "Jenteligaen". Ikke bare konvensjonelt vakker som Kournikova eller Barbie, men også karakterisert som blid, fornøyd og litt beskjeden, slik "de fleste i "Jenteligaen" er" i følge programleder Strømsnes. Nettopp spillernes *blidhet* er en egenskap som trekkes fram ganske ofte . 22.06.2009 bemerker programlederen til gjesten Anneli Giske at det er "sjelden man ser deg sur". I samme program er "på innsiden" deltakeren Tina Wulf, og hun kan fortelle at hun er "høyt oppe og har godt humør". Når Marie Knutsen er ukens "Drømme 11" den 07.09.2008 omtaler programleder Strømsvåg henne som "Norges kanskje blideste fotballspiller". I nesten hvert program er det en kommentar om spillernes gode humør, enten fra reportere, andre spillere som for eksempel skal beskrive for eksempel en studiegjest, eller fra spillerne selv. Fotballkvinnenenes gode humør er tydelig veldig viktig å få fram. Det kan være en taktikk for å bevege seg lengst mulig vekk fra myten om at kvinnelige fotballspillere er menn i forkledning og videre karikerte bilder av "butch"—den synlige lesbefiguren. Gjennom alle de tre sesongene av "Jenteligaen" er det mange situasjoner og kommentarer hvor spillernes

stereotypiske kjønnsroller blir fremhevet fra avsender sin side. De fleste som portretteres er unge jenter, men når noen av de noe eldre spillerne er i søkelyset, blir deres morsrolle ikke forbigått. I teaseren i begynnelsen av programmet 30.04.2008 kan kommentatoren fortelle at ”Mor Røa” Christine Edner er tilbake i idretten etter barnefødsel. I studiopraten senere i programmet blir Edner blir spurt om hvordan det var å komme tilbake etter fødselen, hvorpå hun svarer at ”det var moro”. Deretter spør programleder Solveig Gulbrandsen hvor lang tid det tok for henne, og hun svarer at det tok noen måneder. 15.06.2009 blir Camilla Huse omtalt som ”mamma-huse” av kommentatoren, når det vises klipp fra kampen mellom Røa og Team Strømmen.

Utover dette er det også andre eksempler på at avsender ser ut til å ville koble spillerne med tradisjonelle feminine interesser. I den aller første episoden av ”Jenteligaen” er det et innslag med Melissa Wiik, som er den første som blir portrettert i «Drømme 11». Hun og reporteren er i en klesbutikk. Asbjørn Myhre, som er reporteren, bemerker at striper er veldig ”henne”, og spør om hun pleier å ha overvekt, hvorpå Melissa svarer ”nei, det pleier å gå bra”. I neste program fortsetter det allerede i teaseren som viser forskjellige ting som skal skje i introduksjonen av programmet, hvor det vises en spiller i en kamp og det kommenteres: ”Janne Stange fikk rettet på både forsvarspill og hestehale i går”. I mange studier av mediefremstillinger av kvinnelige atleter er det funnet at utøveren blir framstilt som en stereotyp kvinne (Creedon 1994:36). Kvinnelige idrettsutøvere ofte blir framstilt som passive, og viktigheten blir lagt på deres stereotypiske kvinnerolle istedenfor deres rolle som atlet (Creedon 1994:37) Men spillerne som portretteres velger ikke kun å fortelle historier med feminine konnotasjoner. Anneli Giske forteller 21.9.2008 om hvordan hun trente opp overarmmusklene sine, for at kapteinsbindet skulle passe. Dette blir sagt når hun blir portrettert, men også vist i teaseren i begynnelsen av programmet. Dermed er dette en historie som ikke blir forsøkt skjult, men derimot trekkes fram av avsender. Dette er en utvikling fra kvinnesynet om at muskler er udelikat, som var en oppfatning for noen tiår siden som en kan se på studier som Tolvheds studier av den svenske ukepressens mediedekning av kvinnelige svenske olympiske deltakere. Her var frykten for muskler hele tiden et gjennomgående tema. Tolvhed introduserer dermed to teorier. Teori en: Muskler på kvinner oppfattes som kulturelt truende, da den avslører kroppslige forskjeller som ustabile. Da kan man ikke like enkelt som før dele i 2 kjønn. Og Teori to: Når kvinner får muskler, stiller det spørsmål ved mannens ”naturlige” overlegenhet (Tolvhed 2008:202).

Judith Butler hevder kvinnelig idrett er en arena hvor ”forhandlinger av motstridende ideal og omformuleringer av kvinnekroppens konfigurasjon er mulige” (i Tolvhed 2008:151).

Dette at muskler ikke lenger er negativt, men snarere det motsatte er i tråd med et mer moderne kvinnebilde der kroppsbygging av kvinner er verdsatt, i motsetning til den tidligere offentlige oppfatningen, hvor bygging av muskler ble oppfattet som avvikende. Men selv om kvinners muskuløse kropp i dag av mange blir sett på som idealet, ser det ofte ut til at media jobber mot dette (Heywood & Dworkin 2008). I dette tilfellet er derimot ikke Anneli Giskes muskelbygging skjult, og dette er en indikator på at frykten for kvinner med muskler er på vikende front, og at media åpner for nye fremstillinger av kvinnekroppen.

3.10 Kaste som en jente

I ”Jenteligaen” er det å bli kjent med spillerne på det private plan, en ganske betydelig del av programmet. Flere av spillerne i ”Jenteligaen” forteller i denne forbindelse historier om barndommen sin. Spillerne forteller da ofte om hvordan de som barn var veldig opptatt av fotballen. Mange spilte med gutter. Lise Klaveness fra Kolbotn forteller at hun både sov med fotballen sin, og hadde den med seg i sin egen konfirmasjon²¹. Lene Mykjåland forteller også en historie i Drømme 11 om hvordan hun gikk til frisøren og ville bli klippet som Steffen Iversen. Dette resulterte i at hun som 11 åring hadde bollesveis og midtskill. Før Mykjåland forteller denne historien sier reporteren at Lene ”alltid har vært fotballinteressert-kanskje til og med fotball-GAL”. Dette er gir historien hennes en humoristisk vinkling, og denne kanskje noe oppsiktsvekkende historien til kvinnen programmet har omtrent brukt som logo, med hennes vakre utseende som trekkplaster, blir ikke skult.

I følge Iris Marion Young (1990) har de fleste kvinner en tendens til å behandle fysiske utfordringer med en usikker, tilbakeholden og vegrende holdning. Dette gir seg for eksempel utslag i sport, da undersøkelser har vist at jenter i større grad heller skygger unna en ball, mens guttene møter den. Denne holdningen kommer for det første, i følge Young, av en manglende tro hos kvinner på at en vil klare den aktuelle utfordringen. For det andre kommer denne holdningen av en frykt for å skade kroppen. Denne frykten skal være mer fremtredende hos kvinner enn hos menn. Fotballspillende kvinner kan sies å overskride denne usikkerheten. Hvis man skal hevde seg i denne sporten nytter det ikke for eksempel ikke å være redd ballen, eller ikke tørre gå i dueller.

²¹ I ”Drømme 11” 02.11.2008

Noen av barndomshistoriene i ”Jenteligaen” ser ut til å bli formet av avsenderen. I ”Jenteligaen” 27.04.2009 er det Amazon Grimstads kaptein Stine Sannæss som er ukens portrett. Sannæss forteller at hun har et sjeldent konkurranseinstinkt, etter utsagn blir sur hvis hun taper i spill, og sykler forbi enhver mann i motbakker bare for å vinne. Hun spiller på øverste nivå en fysisk krevende sport, hvor hun er lagets kaptein allerede ung alder. Hun går på et mannsdominert ingeniørstudie. Som barn låste hun to jevnaldrende nabogutter inne da de ikke ville spille fotball med henne, spilte med de tre år eldre guttene, gikk med kunstgresssko på banen og sov med fotballen. Hun hevdet seg over guttene, ved å være bedre enn de i fotball og en som bestemte på banen. Det kan sies at Sannæss har oppnådd en overskridelse i forhold til tradisjonelle oppfatninger av kjønn, ved at hun har inntatt en mektig posisjon hvor hun er dominant og aggressiv. Dette er trekk som hører innunder den hegemoniske maskuliniteten i idrettsverdenen, ikke den tradisjonelle idealfemininiteten.

Når programleder Asbjørn Myhre skal introdusere henne lyder det: «Ja, Amazon Grimstads Stine Sannæs hun snakker mye og smiler enda mer, men ikke la deg lure, Amazon-kapteinen kan både bli hissig og farlig, hvis hun risikerer og tape, eller hvis noen snakker stygt om Myggen». Prioriteringen fra avsender om hva som fokuseres på, i introduksjonen av Sannæs, kan si noe om hvilket bilde produsenten vil tegne av Sannæs. I innslaget nevner hun aldri at hun blir hissig hvis noen snakker stygt om Myggen, men at han har vært et forbilde for henne siden barndommen. Dette trenger ikke bety at programlederen snakker usant når han introduserer han på den måten han gjør. Men det sier noe om hvilke hendelser og egenskaper som er programmets fokus. Det fokuseres på den angivelige massive snakkingen, foreksempel framfor hennes fremtredende konkurranseinstinkt. Vi kan også trekke paralleller til ekteskapsklisjeen om den hysteriske kvinnen som prater og prater og mannen som den tause, men kloke eller handlingskraftige. Samtidig sier Myhre i samme setning at hun ”smiler enda mer”. Slik blir det understreket at karakteristikken om kvinners snakkesalighet ikke var slemment, heller litt tøysete. Smilet blir en formildende omstendighet, at Sannæss er til tross for snakkingen er en gladjente slik man liker. Myhre smiler også når han introduserer Sannæss, så man får ikke inntrykk av at kommentaren er ondskapsfullt ment. Men kommentaren kan gjøre at noe av troverdigheten til Sannæss forsvinner. Når hun i det videre presenterer seg og forteller om seg selv, kan historiene tolkes som ord fra en som ”snakker over seg”, og det kan tolkes som en indirekte henvendelse til seeren om å ikke ta det Sannæss sier helt seriøst. Som nevnt før virker det som reporteren vil ha et ord med i laget, på hva som er akseptert for en

liten jente, også når Nasra Abdullah blir portrettert i ”Drømme 11”²². Dette kan være en indikator på en rådende oppfatning, fremført av TV 2, om at det skal være slik at småjenter skal lære av de store guttene, og ikke rundspille dem. Både i innslaget om Sannæss og innslaget om Abdullah kan det altså virke som om framstillingen i media motarbeider den kvinnelige autoriteten som har blitt etablert når kvinnen har inntatt sportsverdenen. Samtidig blir disse historiene også vist og dette kan være en indikator på at tradisjonelle og hegemoniske oppfatninger om kjønn også blir utfordret.

3.11 Marie og bikkjene

Når Nasra Abdullah introduseres i teaseren i det nevnte programmet hvor hun portretteres i «Drømme 11», skjer dette ved at reporteren sier ”Hun er redd for høyder og fart, men med ball er Nasra Abdullah i sitt rette element”. Abdullah blir filmet i tårnet på Gardemoen, og inne på flyplasser hvor hun trikser med en tennisball. Her er ambivalensdiskursen tydelig, ved at reporteren introduserer Nasra med et kompliment og et ikke-kompliment i samme setning. Det som ikke er komplimentet er at hun er redd for høyder og fart – at en idrettsutøver er redd, kan fjerne autoritet, og det er det motsatte av bildet det så ut som ble tegnet av herrene i Tippeligaen, utfra vignetten. Det virker ikke heroisk eller episk å være redd. Spillernes redsel blir også framhevet ved andre anledninger i ”Jenteligaen”, foreksempel når Marie Knutsen fra Røa blir portrettert. I ”Jenteligaen” som ble sendt 28.9.2008 begynner reporteren «Drømme 11» -innslaget med å fortelle at Marie Knutsen, er den som i følge lagvenninne alltid har kontrollen, men at et lite bjeff er ”alt som skal til”. Utsagnet er altså rettet mot fotballspilleren Knutsen, som spiller på et av de beste lagene i norsk kvinnefotball. ”Jenteligaen” har i dette innslaget valgt å ta med seg Knutsen inn i en hundekennel. ”Jeg vet liksom ikke hva de kan finne på, i hvert fall ikke hvis hunder kommer springende mot meg. Men det skal vel mye til for at de biter” sier Knutsen. Det filmes inni kennelen, mens Knutsen går mellom burene med hunder i. Hvorfor reporteren sa at et lite bjeff var alt som skulle til for å få henne til å miste kontrollen, virker litt rart. For det første går hun mellom hundene uten å se særlig nervøs ut. For det andre poengterer Knutsen selv at det primært er hunder som kommer løpende mot henne hun frykter, og dette er jo ikke det samme som ”et lite bjeff”. Utsagnet til reporteren virker trivialiserende på kvinnefotballen, når han sier at en av landets beste spillere såpass latterlig enkelt mister kontrollen, over noe folk flest finner ufarlig- ”et lite bjeff”. Denne vinklingen kan gi flere assosiasjoner. For eksempel at spillet på

²²

Program sendt 21.05.08

fotballbanen også er harmløst, da intet lite "bjeff" i overført betydning finnes der ute, slik at Knutsen kan miste denne kontrollen lagvenninnen tilskriver henne. Dermed kan selve kvinnefotballen bli trivialisert. Det kan også tolkes som at hun ikke er truende i det virkelige liv, da et lite bjeff kan være en metafor for å snakke til henne i en litt irettesettende tone. Ut fra disse assosiasjonene kan det sluttet at kvinnelige fotballspillere ikke er så farlige som ryktet skal ha det til, det er bare å sette dem på plass. Videre sier reporteren at «smilet kan likevel ingen ta fra henne, og det kommer i hvert fall fram når man nevner at hun er nygift», og innslaget fortsetter videre med å filme Knutsen og ektemannen på en grønn eng.

For å lykkes i fotball må man som sagt til en viss grad ha egenskaper som man tradisjonelt forbinder hegemonisk maskuline egenskaper-som styrke, dominans og kontroll. Marie Knutsen har lykkes i fotballen, og har noen av disse egenskapene. Dette nevnes også, at hun alltid har kontrollen i følge lagvenninnene, men denne egenskapen mister troverdigheten idét avsender kommer med påstanden hvor lite det skal til for å få henne til å miste denne kontrollen. Innslagets narrativ ser ut til å være at Knutsen har lett for å bli engstelig (siden er lite bjeff er alt som skal til), men at hun smiler og er fornøyd, især når hun kommer på ektemannen og sin egen rolle som nygift. Knutsens iscenesettelse i tråd med den tradisjonelle idealfeminiteten, som ofte beskrives som svak, passiv, forsiktig, uselvstendig og emosjonell (Hall 1996, Kane & Greendorfer 1994, Bjertnes 2005).

Det kan se ut som avsender vil berolige en implisitt seer med budskapet: en kvinnelig fotballspiller er kanskje tøff blant de andre kvinnene på banen, men det gjør henne ikke til mindre attraktiv kvinne. Og en attraktiv kvinne er en som ikke har kontroll utenfor denne kvinnefotballbanen, som smiler mye og som er tydelig heterofil. Helena Tolvhed fant i sin avhandling en omfattende bruk av kompensering i fremstillingen av kvinnelige idrettsutøvere. Synliggjøringen av de svenske OL deltakerne var under vilkår at de kunne lokaliseres innenfor rammene for tradisjonell femininitet. Tolvhed leser disse kompenserende teknikkene som ytringer av kulturelle forhandlinger innenfor et spenningsfelt som aktualiseres når kvinner blir virksomme og synlige på offentlige, mannlig dominerte og maskulint kodete arenaer (Tolvhed 2008:170). Men Tolvhed sitt forskningsmateriale var fra OL fra 1948-1972, og mange tiår har passert siden den gang. Men likevel kan en trekke paralleller fra dette funnet til "Jenteligaen". Fotballen er en mannlig kodet arena, og TV 2-sportens fotballsatsning har i hovedsak dreid seg rundt herrefotballen.

3.12 Oppsummering

Promoteringsvideoene til ”Jenteligaen”, samt dramaserien Formel 11 som var en del av ”Jenteligaen” 2008, utfordret tradisjonelle kvinneroller, og var i tråd med et budskap der det het seg at man ikke skulle undervurdere jentene. Dette kan kobles med postfeministiske tendenser. Noen ganger utfordrer de kvinnelige fotballspillerne den tradisjonelle kvinnerollen. Forestillingen om mannen som naturlig overlegen i fotball blir røkket med når Anneli Giske blåser opp armmusklene sine, og når spillere forteller historier om sin barndom der de var overlegne guttene. Men egenskapene som blir fremhevet i Jenteligaens profileringsdel gjenspeiler ikke helt budskapet fra profileringsdelen og ”Formel 11”, om at jentene er tøffe og suverene, og ikke bør undervurderes fordi de er jenter. Synging, dansing og en fremstilling av et tankesett som minner barn infantiliserer spillerne. Stereotypiske fremstillinger, som fokus på morsrolle og kjæresterolle forekommer også. Et bra utseende blir framdyrket, en kan spore dette både ved den aktive bruken av Lene Mykjåland og andre Toppserieprofiler. I vignetten til ”Drømme 11” vises jentene i bikini, men elementet fra profileringsdelen hvor de i tillegg innehar egenskaper som tradisjonelt er koblet med en hegemonisk maskulinitet i idrettsverdenen: tøffe, eventyrlystne, god i fotball eller aggressive, er nå fjernet. Lise Klaveness må adressere seg mot anklager hvor hun beskyldes for å være oppviglersk, og det kan tyde på at denne egenskapen ikke settes pris på. Klaveness blir beskrevet som Mykjåland og ”de fleste andre i Jenteligaen” sin kontrast, av programlederen. Dette kan tyde på at føyelighet, som er det motsatte av oppviglersk, blir verdsatt i Jenteligaen. Blidhet og beskjedenhet er egenskaper som programlederen hevder de Mykjåland og ”de fleste andre” innehar, så dette er også egenskaper som ser ut til å verdsettes i Jenteligaen. Aggressiviteten som blir fremdyrket i promoteringsvideoene er vanskelig å spore i profileringsdelen av Jenteligaen, men derimot forekommer det motsatte: at kvinnene blir fremstilt som redde. Det kan dermed se ut som egenskapene som verdsettes i Jenteligaen er i tråd med den tradisjonelle idealfeminiteten, som også kalles den hegemoniske feminiteten, hvor heteroseksualitet og føyelighet er blant de mest grunnleggende egenskapene (Connell 1987:187).

I barndomshistoriene til spillerne fortelles historier som er delvis i tråd med feminiteten som ble uttrykt i promoteringsvideoene og i ”Formel 11”: en tøffhet og suverenitet. Men disse historienes eventuelle budskap om disse egenskapene ble delvis fremstilt på en måte som kan sies å virke undergravende, da det noen ganger brukes ord og vinklinger som tilsier en holdning om at man ikke skal ta historiene kvinnene forteller helt alvorlig. Det er også en tendens hos produsentene i ”Jenteligaen” til å tilskrive spillernes suksess på fotballbanen til

mannlige støttespillere som en far, en bror eller en trener. Dette er også med på å underminere kvinnenes rolle som hardtarbeidende og talentfulle fotballspillere.

4. Avsluttende refleksjoner

I dette kapitlet vil jeg berøre ”Jenteligaen” sin betydning utover selve tekstens nivå. Jeg gjør dette ved å stille noen spørsmål angående tenkt seer, bruke uttalelser fra intervjuobjekt, ta en kikk på et blogginnlegg fra Frode Olsen, som var fotballekspert i ”Jenteligaen”, og avslutter med en diskusjon om hva ”Jenteligaen” tilbyr nåtidens diskurs om kvinner og fotball i media.

4.1. Hvem henvender Jenteligaen seg til?

”Jenteligaen” er et program i høyt tempo, med mange forskjellige innslag. TV 2 serverer altså med Jenteligaen en cocktail av innslag med det formål å tiltrekke seg seere til å se på programmet. Men hvilke seere er det ”Jenteligaen” egentlig henvender seg til?

I ”Jenteligaen” er det faktisk flere innslag som passer for barn, og ser ut til å være skapt nettopp for denne målgruppen. Det mest åpenbare innslaget av denne typen er kanskje ”fotballpatruljen” som startet høsten 2008. Her lærer to spillere fra toppserien barn fotballtriks. Et innslag som også kan være interessant for den oppvoksende generasjon kan være ”Triksedronning”, der en spiller viser triks de unge eventuelt kan øve på hjemme. Den andre målgruppen som ”Jenteligaen” ser ut til å fri til er den heteroseksuelle mannen. Dette viser seg kanskje sterkest og mest åpenbart i vignetten til Drømmeelleveren. Men også den generelle måten spillerne er framstilt vitner om dette. Gjestene i studio er alltid velfrisert og pent sminket. Den mest profilerte er Lene Mykjåland som i følge det konforme heteroseksuelle mannsblikk gjør seg godt foran kamera. Dessuten kan det se ut som ”Jenteligaen” ønsker å fange personer som har fordommer mot kvinner som utøver fotball, da profileringen vektlegger egenskaper og iscenesettelser som er i tråd med en kulturell konform heteroseksuell femininitet, som samsvarer med en tradisjonell idealfemininitet. Avsender sympatiserer med egenskapene som blir forbundet med denne femininiteten—attraktivitet, blidhet og beskjedenhet, selv om spillerne som portretteres ikke alltid iscenesetter disse egenskapene på egenhånd. Resultatet er at ”Jenteligaen” er et program hvor det ser ut til at det eksisterer et behov fra avsenderens side om å fremstille spillerne så attraktive som mulig, og da i en oppfatning av attraktivitet, som ser ut til å være i tråd med de såkalte tradisjonelle

idealfeministiske egenskapene. Men for en seer som er genuint interessert i kvinnefotballen som idrett, er ikke alltid "Jenteligaen" passende underholdning, da de mange lette og humoristiske innslagene, samt profilbyggingen med utseende og lek, sang og dans på agendaen, overskygger eventuelle diskusjoner og analyser omkring selve fotballspillet, og videre alvoret og det konstruerte viktigheten til fotball, som programmer om herrefotball reproducerer.

4.2 Faktisk seer

Jeg snakket med fem unge kvinner som alle hadde til felles at de på nåværende tidspunkt spilte fotball. Siden "Jenteligaen" var det eneste programmet på norsk TV som handlet om kvinnespilt fotball, skulle en kanskje tro at kvinner som spilte fotball selv kunne være en interessant målgruppe for programmet. Likevel var det ikke alle som hadde fått med seg eksistensen av programmet "Jenteligaen". Dette kan ha flere grunner, for eksempel markedsføring, at store deler av programmet ble sendt på den mindre tilgjengelige kanalen TV 2 Zebra, eller andre faktorer. Jenny på 15 år var imidlertid en av dem som er med i tilhengergruppen til "Jenteligaen" på facebook, og jeg spurte:

Meg:Har du sett programmet Jenteligaen?

Jenny:Ja jeg har sett det et par ganger. Ikke hele, men litt.

Meg:Hvor mye har du sett det, hvor mange ganger?

Jenny:Ikke mye

Meg:Kan du beskrive hva som skjer i programmet?

Jenny:Nei, jeg har ikke sett så mye, jeg følger egentlig ikke med på det i det hele tatt. De prøver jo å framstille damene som...at de skal komme mer i media og at folk skal bli mer interessert i damefotball... Men jeg vet ikke...(...)Jeg kan egentlig ikke huske det, for jeg så det ikke noe mye. Så jeg tror jeg synes det var litt teit.

Meg:Du synes ikke det var så fengende, siden du ikke fortsatte

Jenny:Nei, tydeligvis ikke.

Meg:Men ser du på FotballXtra og sånn?

Jenny :Ja

Der ser ut til at "Jenteligaen" ikke gjorde særlig inntrykk på Jenny, hun syntes det var teit uten å kunne sette fingeren på hvorfor. Det kan se ut til at Jenteligaen har et noe negativt ettermæle hos henne. En annen respondent som også hadde sett programmet, var 22 år gamle Reni:

Meg: hvor mye har du sett på det (Jenteligaen) , har du sett et helt program?

Reni: Vet ikke, kan ikke huske om jeg har sett et helt program, men (...) jeg kan tenke meg at jeg har sett på noe annet, så svitsjet innom, ikke sant. Men jeg sitter ikke liksom, du vet, åh nå er klokken, nå må jeg se det, det er ikke sånn som det kan være for "FotballXtra" for herrer.

Meg: Hvis du skal beskrive hva som skjer i programmet for meg..?

Reni: Det er jo egentlig litt likt som "FotballXtra", på herresiden, bare at på herresiden, så er de flere profilerte, kjente programledere, det er ikke stort omfang som det er på herresiden...og det har litt med...og de lager liksom mye spenning rundt herresiden...liksom "åh,hvem er det som får sparken no, se det horrible målet, se på den keepertabben" og sånn...Du ser ikke det i damefotball (...) det er ikke så mye engasjement. Vi har jo på herresiden sånn etter "etter kampen" og først er det "FotballXtra", og da er det "hva tror du kan skje i framtiden med de forskjellige trenerne" og ..men da går jo de igjennom...det er topplagene de har fokus på da. Går igjennom klipp fra de forskjellige kampen , så har de kanskje fokuset på en kamp, hvis det er en stor kamp...Fotball, det er ikke sånn som på herresiden. De intervjuer også på damesiden, men ikke i så stort omfang som det er på herresiden. Sånn der før kamp, etter kamp, i pausen...sant

Meg: De gjør ikke så mye ut av det?

Reni: Nei.Det er der, men det er ikke i...de lager ikke så stort show, som de gjør på herresiden(...)Du kan jo nesten se det på programlederene og. Det er ikke helt den samme ekstasen.. Du kan ikke sammenligne toppoppkjøret i dameserien og herreserien. Det er så sykt stor forskjell på måten de.. engasjement, fokusering, hvor mye tid de forskjellige får disponert. Det er store forskjeller.

Meg: Hva synes du om det da?

Nei. Jeg synes det er..jeg må jo si at jeg skjønner litt poenget med at de gjør det, for de må jo..hvor de kan hente penger. Det er jo.. Økonomisk, så må de jo ta det som selger. Man selger ikke ting man ikke klarer og få solgt. Men jeg tror at de kunne fått mer ut av damefotball enn det de får ut nå, hvis de bare hadde lagt litt mer vilje i det.

Reni reagerte altså negativt på mediens forskjellsbehandling av herre-og kvinnefotball, både når det gjaldt engasjement, mengde dekning og måten dekningen var utført på. Hun nevner økonomiske faktorer som en forklaring hun kan forstå, men mener likevel media kunne dekket fotball spilt av kvinner bedre. En tredje respondent , Ines på 26, så ut til å reagere positivt på Jenteligaens fokus på profilering:

Ines: jeg tror jeg har sett på det(...) da har de jo sånn der profiler. Det synes jeg var litt kult.

Meg:Synes du det var greit å bli kjent med de?

Ines: Ja. Da ble det litt mer interessant. Faktisk. Så det synes jeg egentlig var bra.

Ane på 23 år, hadde ikke hørt om ”Jenteligaen”. Hun ønsket ønsket likevel mer kvinnefotball på fjernsynsskjermen generelt:

Ane: (...)jeg synes det er veldig teit med fotball på TV, for det er jo herrefotball, sant, som blir så hauset opp. Og de der sleske jævlene, John Arne Riise og de der sant...det er sånn ”Argh, må jeg sitte og se på de”. For det er sånn falsk fotballopplevelse. Det er så mye ståhei rundt det. Så da blir kvinnefotball egentlig gøyere å se på TV, for når de kampene går, så ser jeg heller en hel kamp mellom Røa og Kolbotn. For det er mer ektefølt. Det er bare sånn 4-500 tilskuere på tribunen. Når de scorer så blir de kjempeglad, det er liksom mer ektefølt. Herrefotball er sånn oppvisning liksom, et mediasirkus. Også provoserer det meg at det er så jævla masse penger i det, for de. Bare fordi de sparker rundt en ball liksom. Egentlig grådig teit.

Meg::Er kvinnefotball mer jordnært?

Ane: Ja. Sånn kan du si det.

Meg::Så du ser på kvinnefotball når det dukker opp?.

Ane:Ja (...)

Oppfatningen om at Kvinnefotball er mer ektefølt enn herrefotball er ikke Ane alene om. Dan Eggen, trener på Kolbotn er gjest i Jenteligaen sendt 12.10.2008. Programleder Strømsvåg spør Eggen hvorfor han tok trenerjobben. Han svarer da at: ”kvinnefotballen er en renere vitenskap, som ikke blir påvirket av så mange faktorer som herrefotballen, penger, prestisje og så videre, som virker mot idretten”.

Dette kan tyde på at det finnes personer som er genuint interessert i kvinnefotball. Imidlertid ser det ikke ut til at denne gruppen blir tatt på alvor i forhold til hvem som TV2 henvender seg mot, i programmet ”Jenteligaen”.

På TV2 sine nettsider er det en artikkel som heter ”se disse utrolige tabbene”²³. Den inneholder en videokavalkade av keepertabber gjort av kvinnelige keepere. Dette var et klipp

²³ <http://msn.tv2sporten.no/fotball/toppserien/se-disse-utrolige-keepertabbene-2688252.html>

som også har blitt vist på fjernsyn. Artikkelen refererer til en blogg av Frode Olsen, som også finnes på TV 2s nettsider²⁴. I denne bloggen går Olsen, som figurerte som Jenteligaens ”fotballekspert” høsten 2009, i strupen på nivået til kvinnefotballen, og spesielt nivået på keeperne.

Under denne bloggen, som fortsatt er tilgjengelig på TV 2s nettsider, er det en del mennesker som har kommentert. Men der hvor Gerd von der Lippe fant personer som sammenlignet kvinnefotball med rullestolsbasket og alpint for blinde, ser hovedargumentet mot kvinnefotball blant de som kommenterer her ut til å være at banen og målene bør gjøres mindre. Det finnes imidlertid at en betydelig andel av innlegg etter denne bloggen faktisk går i forsvar for kvinnefotballen. Her er noen eksempler på dette:

(...)Det er helt på sin plass å sette fingeren på at nivået på norske kvinnelige keepere generelt er for lavt, og at kvinnefotballen må prioritere å gjøre noe med det for å høyne kvaliteten. Men ordvalg og fremstilling blir helt useriøs når man istedet for saklige råd harsellerer og latterliggjør keepertabber. Hva vil du egentlig oppnå med dette Frode ? Bedre kvalitet eller sette kvinnefotballen generelt i et dårlig lys?(...)

(...)Nå skal jo Olsen passe seg litt, for meg er forskjellen på toppserien og tippeligaen, omtrent det samme som tippeligaen og premier league, er jo milvis forskjell i kvalitet der også, så ikke dumt at Frode putter fingeren i jorda og finner ut hvor herrefotballen i Norge befinner seg(...)

Tippeligaen hadde ALDRI vert så stort uten TV2 (og takk for det:)) Eg kan sikkert sjå kamper med jentene eg :) Men er jo ingen som fortel når dei går. (...)Heia Jentefotballen.. Dere er i allefall intereset i det dåkke drive med, i motsetting til guttene, som kun vil se bra ut på håret, og tjene penger(...)

(...) Og den kavalkaden TV2 viste for noen minutter siden med tabber var unødvendig. Man kan da virkelig kjøre akkurat samme oppsummering for herrekeepere. Men det fyrer i hvertfall opp alle disse mannfolka som haaater kvinnefotball. Tenk så mye i verden man kan hisse seg opp over. Men så velger man altså å øse ut sin harme mot jenter som spiller fotball(...)

Både Frode Olsen og TV 2, blir altså kritisert for måten de håndterer kvinnefotballen. At kritikken mot kvinnefotball dermed ikke er unison, men at det derimot ser ut til at kvinnefotballen mottar støtte fra offentligheten, kan tyde på en utvikling i forhold til det synet på kvinnefotball som har blitt forfeftet tidligere. I tillegg til en større interesse for kvinnefotball enn det mediadekningen vitner om.

²⁴ <http://frodeolsen.tv2blogg.no/article735820.ece>

På spørsmål til respondentene om hvilket inntrykk de hadde av medias framstilling av kvinnefotball, uttalte noen av de jeg har snakket med et inntrykk om at kvinnefotball ble latterliggjort i media.

Reni: Det er jo litt sånn..det kommer jo innemellom (...)klipp avogtil, fra damefotball. Det er jo fokus helst fra herre, eliteserien for herrer, og så tar de litt fra første divisjon fra herrer, og så tar litt fra kvinneserien da. Og da er det liksom..de de viser, det lokker ikke akkurat til seg de riktige seerne eller..Når jeg sett det med kjæresten min, eller samboeren min, så er det liksom, han sier, det slår ikke feil, også bare skal de vise et mål, og han bare "keepertabbe,keepertabbe". Og han står og insisterer på at han kan gjøre det mye bedre selv. Så det er ikke.. du føler kanskje avogtil at de viser sånne klipp som.. sier at kvinnefotball er genrelt dårlig og kjedelig og teit.

Gro: (...)proffe mannefotballspillere bommer jo avogtil på ballen. Og keepere gjør jo tabber. Men det er ikke...altså hvis en herrekeeper slipper ballen igjennom beina så er det bare "once in a lifetime" men hvis en damekeeper gjør det, så er det liksom kroneksempelen på..altså det blir...

Meg;:Altså synes du det blir framstilt sånn eller synes du det er sånn?

Gro:Jeg synes det blir framstilt veldig sånn, altså det blir ekstra...Damefotballkeepere er jo kjent for å være dårlig. Men jeg tror ikke de er så dårlig som de blir framstilt. Det er ikke så skandaløst.

(...)jeg synes det blir feil og kjøre på med mindre drakter. Jeg synes det blir idiotisk og spille på noe feminint, da.

Meg:Spille på sex?

Gro:Ja, det synes jeg blir idiotisk. Det blir tullete. Men det er kanskje det at man må begynne å gi det en seriøsitet da, og da vil det kanskje følge litt etter. Jeg tror det å bli tatt seriøst er viktig.

Det kan se ut som at noen av respondentene er frustrert over framstillinger hvor kvinnefotballen blir latterliggjort. Gro uttrykker også en misfornøydhet med seksualisering av spillere. Kommentarene som tar kvinnefotballen i forsvar på Olsens blogg kan tyde på at denne meningen blir delt med flere.

4.2 Homoseksualitet

Tidligere i denne oppgaven har jeg argumentert for en tendens til at TV2 ønsker å fortelle den implisitte seer at spillere er ”ekte” kvinner, i betydningen heteroseksuell attraktiv og ikke-lesbisk. Den implisitte seer kan da være en seer som er i tvil om kvinnelige fotballspillere er ”ekte” kvinner.

John Harris (2005) hevder sosiologiske studier av idrett kan bare gi mening når de er presentert og lest i et spesielt sosial, kulturell og historisk rammeverk , og at dette rammeverket impliserer en kobling mellom kvinnelige fotballspillere og lesbiskhet. I følge Harris er denne koblingen med lesbiskhet kvinnefotballens ”imageproblem”, og dette ”problemet” bør ikke ignoreres.

Det virker heller ikke som TV2 ignorerer dette imageproblemet. Tvert imot, kan det virke som dette er en problem som har blitt tatt tak i, kanskje til og med en drivkraft i profileringsdelen av Jenteligaen, siden kvinnelige fotballspillere blir fremstilt heteroseksuell attraktiv. Men i motsetning til Harris’ respondenter hadde ikke personene jeg intervjuet en umiddelbar konnotasjon til ”lesbiskhet” når en snakket om kvinnefotball.

Meg.: Har du hørt sånn at det er mange som sier at alle kvinnefotballspillere er lesbisk og sånn?

R:Nei, egentlig ikke.

Meg.:Kanskje det var mest før.

R:Ja, jeg vet ikke.

Meg:Har du hørt noen fordommer mot det

R:Nei

Meg:;det eneste er at de sier at de ikke er så god?

R:ja

Jenny som for øvrig var 15 år og den yngste jeg snakket med , hadde aldri hørt om forbindelsen mellom kvinnelige fotballspillere og lesbiskhet. To av de øvrige respondentene hadde heller ikke en personlig erfaring med å bli koblet til homoseksualitet. De resterende to av mine respondenter hadde imidlertid fått høre koblingen til lesbiskhet, men først og fremst i forbindelse med at de hadde kort hår.

Gro:Veldig mange tror jo at jeg er lesbisk da, siden jeg ikke har kjæreste og

Meg:fordi du spiller fotball, eller?

Gro:Men det var mer når jeg var yngre da. Hadde kort hår og spilte fotball. Og ikke hørte på backstreet boys

Ane på 24 forteller at hun er lesbisk, og at hun er den eneste på laget som er dette. Likevel bemerker hun følgende:

Ane:(...)Det er jo alltid sånn, hvis kvinner er god i idrett må de være lesbiske. Jeg tror de er en måte å ufarliggjøre de fra menn sin side. Sånn, de er jo ikke ekte jenter, de er jo nesten gutter.

Meg: Har du møtt noen fordommer, siden du spiller fotball?

Ane:Nei, ikke fordommer egentlig...Jeg tror de fleste tenker at jeg er lesbisk..fordi jeg har kort hår og spiller fotball (...)det er sikkert en del som tenker at jeg er det, ja, basert på det

Meg:Har du opplevd at folk har sagt det?

Ane:Nei, det har jeg ikke.

Meg:du bare tror det?

Ane:Ja.hehe...så det er jeg som har fordommene da, sånn sett. Jo da, jeg har opplevd at én har sagt det, men det var på tull. Det var gamle sjefen min på ICA på Nordås. Han sa:Ja, du vet hva de sier om jenter som spiller fotball, høh-høh-...,men jeg har ikke egentlig møtt på direkte fordommer...folk pleier som regel ikke å si det, hvis de har fordommer, sånn sett.

Ane og Gro var de to respondentene som hadde erfart koblingen mellom fotball og homoseksualitet i mitt utvalg. De hadde imidlertid hørt denne koblingen sammen med andre faktorer: henholdsvis kort hår, og kort hår i tillegg til annerledes musikksmak. Dette er i tråd med undersøkelsen til Harris, hvor flere av respondentene fortalte om spillere med kort hår som lignet menn. Kolnes (1995) sin forskning på idrett og seksualitet fra 90-tallet demonstrerte også at kort hår på kvinnelige fotballspillere ble sett på som ukvinnelig , og at

langt hår var viktig i forhold til å understreke femininet. For de resterende to respondentene virket det ikke som koblingen lesbiske og kvinnefotball var en sak de verken hadde egne erfaringer med, eller var en problemstilling de hadde noen formeninger om.

At den yngste respondenten ikke engang hadde hørt forbindelsen lesbisk og kvinnefotball kan også tyde på at dette problemet ikke lenger er like stort som det en gang var. At koblingen mellom fotball og homoseksualitet primært ble synlig i forbindelse med andre ”avvik”, kan tyde på at koblingen mellom kvinnefotball og homoseksualitet ikke (lenger) står sterkt. Videre kan det signalisere at denne koblingen ikke er noe som ofte dukker opp, eller fungerer som et problem, for kvinner som spiller fotball. Ingen av spillerne som ble portrettert i ”Jenteligaen” sine tre sesonger hadde kort hår. I tillegg til at de hadde langt hår, ble deres kvinnelighet likevel understreket. Sterkest kanskje i form av vignetten til profileringsprogrammet ”Drømme 11”. Videre er Jenteligaens mest brukte profil er Lene Mykjåland, som ligner en Barbie, ikke minst på grunn av sin lange blonde hårmanke. Slik blir hun en gallionsfigur, et symbol på Jenteligaens ønske om å bli forbundet med heteroseksuelt attraktivitet. Dette kan tyde på at forbindelsen mellom fotball og lesbiskhet blir sett på et ”problem” av produsenter av den medierte sporten, selv om det ikke nødvendigvis er et like stort ”problem” i resten av offentligheten.

4.3. ”Jenteligaen” og kvinnen

Dahlén (2008b) trekker fram den høyt meritterte Freestyle-kjøreren Kari Traa som et eksempel på en idrettsutøver som er en representant for det som kan kalles postfeminisme. Dette fordi Traa forener tradisjonell kvinnelighet med banebrytende kvinnelighet (s.187). Traa forteller i sin selvbiografi om å ikke være konform jente. Hun forteller om at hun som barn var modigere enn de fleste jenter og var ofte med guttene, kjørte utenfor skiløypene og hoppet på ski (Dahlén 2008b:178). Dette har likhetstrekk med barndomshistoriene de kvinnelige fotballspillerne forteller i Jenteligaen. Når spillerne forteller historier om barndom, der de var tøffe og konkurranselystne, forteller de historier hvor de beviser individualitet, og hvor de ikke går inn i en konform kvinnerolle. Det forekommer flere eksempler på at gutter ikke alltid er bedre enn jenter i fotball, både i og utenfor ”Jenteligaen” sitt univers. Da Lene Mykjåland var barn var hun etter sigende en av de beste på guttelaget hun spilte på²⁵.

²⁵ <http://www.kjendis.no/2008/08/08/542993.html>

Intervjuobjektet Ane forteller også: (...)jeg var alltid bedre enn guttene, egentlig, når jeg var liten(...).

Når Kari Traa forteller om hvordan hun alltid har vært tøff i sin selvbiografi, er dette Kari Traas egen forklaring på idrettsmessig suksess. Dette blir ikke fortalt i en humoristisk tone, men som et ledd i en hyllest og forklaring av sin egen tøffhet. Historiene som spillerne i Jenteligaen har riktignok mye av det samme innholdet, men blir fortalt innenfor en ramme som gjør at de framstår som morsomme historier, og ikke en selvfrekkende framføring som preger Kari Traas historier fra barndommen.

Slagordet som ble framført av TV 2 sportens promoteringsvideoer for Jenteligaen, var ”ikke undervurder Jentene”. Disse promoteringsvideoene fortalte også historier om kvinner som erobrer og er suverene, i tillegg til at de tar seg godt ut. Formell 11, dramaserien i film noir stil hvor Lene Mykjåland hadde hovedrollen, lekte med kjønnsroller. Kvinnen hadde kontrollen, og mennene var de latterlige. Selv om det ble spilt på tradisjonelle kjønnsroller, ble det også åpnet for individualitet.

Med tanke på promoteringen til ”Jenteligaen” kan det se ut som at denne såkalte postfeministiske løsningen framsto som lukrativ for TV 2, ved at de da både kunne framstille den kvinnelige fotballspilleren som fullverdige og hardtslående idrettsheltinner, og samtidig spille på sex. Ved ”Formel 11” med den sexy, men også suverene Dex Triana i Lene Mykjålands skikkelse, ble mye av dette spilt videre på. Men ser vi på analysen av selve programmet Jenteligaen ser det ut til at TV2 ikke er interessert i å åpne for den kvinnelige fotballspilleren sin potensielle tøffhet og suverenitet likevel. Det kan se ut som det i TV 2 eksisterer en oppfatning om at fotballen tilhører mannen, og at kvinnefotballen ikke hører hjemme på samme nivå som herrefotballen. Messner (2002) hevder at innenfor det kulturelle senter av sport, er mennene fremdeles i førersetet. Da tankeskjemaet i dette mannlige senteret fremdeles at mannen er subjekt og kvinnen er objekt, er det vanskelig for den kvinnelige idrettsutøveren å innta en mektig posisjon.

Dette kan spores ved en rekke anledninger i Jenteligaen. For eksempel kan dette spores ved vridninger i vinkling og en spøkefull tilnærming til barndomshistoriene til utøverne,. Gjenstridigheten mot å gjøre de kvinnelige fotballspillerne mektigere kan også spores når spillerne som blir fremstilt i Jenteligaen overordnet blir trivialiserert, ved at de gjentatte

ganger blir framhevet som redd, vakker eller med et tankesett som ligner et barns. I ”FotballXtra” vitnet vignetten om en krigsaktig stemning, hvor tippeligarunden var slag som skulle bekjempes og spillerne var krigerne. Krigeren er en tilbakevendende metafor i framstillingen av den mannlige idrettsutøveren. Fotballspillerne som blir framstilt i Jenteligaen er redde og dermed ikke krigere-krigere som er redde dør. Framstillingen av kvinnen i Jenteligaen er i tråd med den tradisjonelle idealfeminiteten, som igjen er underordnet den hegemoniske maskuliniteten som regjerer i idrettsverdenen.

Fotball er en av idrettene som historisk har vært mannens domene, men likevel er fotball en meget populær idrett for kvinner. Tidligere har den kvinnelige fotballspilleren og fotball spilt av kvinner mottatt mye kritikk og beskyldninger. I dag ser det ut til at fotball spilt av kvinner er en mer akseptert aktivitet. Dette kan en spore både ved idrettens popularitet blant jenter og kvinner selv, og ved situasjoner som ved Olsens blogg, der mange kommenterte til kvinnefotballens forsvar.

4.4 Avslutning

Jenteligaens var underholdningsprogram i større grad enn det var fotballprogram, og programmets implisitte seer syntes å være forskjellige publikumsgrupper, både barn og voksne. Personer som er veldig interessert i fotball ser derimot ikke ut til å være en tenkt seer. Men hvordan faktiske seere reagerer vil være et empirisk spørsmål. For å få svar på dette kunne man gjort en utvidet resepsjonsanalytisk undersøkelse. Hvordan programmet på sikt virker vet vi ikke, men kan anta at det sammen med en rekke andre faktorer kan være et tilskudd til den postfeministiske diskursen, som tilbyr en kvinnerolle som både kan spille på sex og utseende, i tillegg til å overskride tradisjonelle kvinneroller. Dette var en femininitet som særlig kom til uttrykk i ”Jenteligaen” sine promoteringsvideoer, og i dramaserien ”Formel 11”. Men samtidig var det flere elementer som virket mot kvinnenes inntog på den medierte fotballbanen. Den kvinnespilte fotballen og dens spillere ble ved flere tilfeller trivialisert, som ved infantilisering og underminering av spillernes talent. Idealfeministiske egenskaper, som beskjedenhet og føyelighet, så ut til å bli fremdyrket, i større grad enn tradisjonelle hegemoniske maskuline egenskaper som mektighet og aggressivitet, selv om dette var egenskaper som for eksempel så ut til å bli framdyrket i promoteringsvideoene.

”Jenteligaen ”opplevde en stor oppgang i seertall når de sendte én sesong på hovedkanalen TV 2, med et seertall mellom 45 000 og 80 000. I den første og siste sesongen derimot, som ble sendt på tilleggskanalen TV 2 Zebra, hadde programmet 8000 og ca 25 000 seere. Programmet ble tatt av plakaten etter vårsesongen 2009, og det har ikke kommet et nytt program om fotball spilt av kvinner siden. Hvis det noen gang kommer et nytt program som handler om dette, kan nok noen deler av ”Jenteligaen” inspirere til økning av den kvinnespilte fotballens popularitet, og den kvinnelige fotballspillerens posisjon, mens andre deler av ”Jenteligaen” kanskje ikke vil være like inspirerende for disse målene.

Referanseliste

Litteratur

Akerø, Dan Børge (1974): *Rapport om fjernsynets sportssendinger og sportsredaksjon*
Mellomfagsoppgave i sosiologi: Universitetet i Oslo

Beyer Broch, Trygve & Fasting, Kari (2009): "TV 2 konstruerer en håndballkriger" *Norsk medietidsskrift nr 4* : 344-362, Oslo: Universitetsforlaget

Bjertnes, Hanne M. (2005): *Medieomtaler av mannlige og kvinnelige fotballspillere- En kvalitativ innholdsanalyse av Dagbladets tekster fra fotball VM i et kjønnsperspektiv*, Oslo: Norges Idrettshøgskole

Boslooper, Thomas David og Hayes, Marcia (1973) : *The Femininity Game* USA: Stein and Day

Brookes, Rod (2002): *Representing Sport*, New York: Oxford University Press Inc

Butler, Judith (1990): *Gender Trouble*. New York og London: Routledge

Connell, R.W. (1987): *Gender and Power*. Cambridge: Polity Press

Connell, R.W (2005): *Masculinities* (Second edition), Cambridge: Polity Press

Creedon, Pamela J (1994): *Women, media and sport. Challenging gender values*. USA: SAGE publications

- Dahlén, Peter (2008a): *Sport och medier. En introduktion*, Kristiansand: IJ-forlaget.
- Dahlén, Peter (2008b): ”Tuff i rosa: Kari Traa som stilikon”, i *Moving bodies. Idrettens helter* (red. Peter Dahlén), Oslo: Norges idrettshøgskole, s. 169-189.
- Duncan, M.C og Hasbrook, C.A, (1988) Denial of power in televised women's sports, *Sociology of Sport Journal* (SSJ), 5 (1) s.1-21, Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- Festle, Mary Jo (1996) *Playing Nice*, New York: Columbia University Press
- Fundberg, Jesper (2003): *Kom igjen gubbar! Om pojkfotball og maskuliniteter*, Stockholm, Carlssons
- Goksøyr, Matti og Olstad, Finn (2002): *Fotball! Norges Fotballforbund 100 år*. Oslo: Norges Fotballforbund
- Griffin, P. (1992). *Changing the game: Homophobia, sexism, and lesbians in sport*. *Quest*, 44, 251-265.
- Gundersen, Hege og Mühleisen, Wenche (2002): ”-Blir så jævlig breibeint.”Iscenesettelse av kjønn på TV 2, i *Et hjem for oss-et hjem for deg? Analyser av TV 2 1992-2002*, Oslo: IJ-forlaget
- Hall, A. (1996). *Feminism and sporting bodies: Essays in theory and practice*. Champaign, Illinois: Human Kinetics.
- Hargreaves, Jennifer (1994) *Sporting females, critical issues in the history and sociology of women's sport*. London and New York: Routledge.
- Harris, John (2005) “The Image Problem in Women’s Football”. *Journal of Sport and Social Issues*/May 2005; s.184-197, Sage publications
- Helland, Knut (2003) *Sport, medier og journalistikk. Med fotballandslaget til EM*.

Bergen: Fagbokforlaget

Heywood, Leslie og Drake, Jennifer (1997): *Third Wave Agenda: Being Feminist, Doing Feminism*. Minneapolis: University of Minnesota Press

Heywood, Leslie og Dworkin, Shari L. (2003): *Built to Win – The female athlete as a cultural icon*. Minneapolis: University of Minnesota Press

Holgersen Inger Therese (2007) *Gulljenter vs. slåsskjemper: Konstruksjon av kjønn i håndballrapportering*, Masteroppgave ved Universitetet i Bergen

Kane, Mary Jo & Greendorfer, Susan L (1994): "The media's role in accommodating and resisting stereotyped images of women in sport", i Creedon, Pamela J (red.): *Women, media and sport. Challenging gender values*. USA: SAGE publications.

Kapuscinski, Ryszard ([1988] 2006): *Fotballkrigen*, Oslo:Aschehoug

Karlsen, Thomas (2007): *Massemedias forskjellsbehandling av herre- og kvinnefotball- en kvantitativ undersøkelse av Rosenborg og Trondheims- Ørn i massemedia*, Trondheim: NTNU

Kolnes, L. (1995). *Heterosexuality as an organizing principle in womens sport*. International Review for the Sociology of Sport, 30, 61-77.

Larsen Peter & Liv Hausken (red.) (1999): *Medievitenskap bind 2: Medier, tekstteori og tekstanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget

Lippe, Gerd von der (2001): *Idrett som kulturelle drama: møteplasser i idretts sosiologi*. Oslo: Cappelens Akademiske Forlag

Lippe, Gerd von der (2007): *Kvinnelige fotballspillere har ikke baller*, Samtiden nr. 4 Oslo: Aschehoug

Lorentzen og Mühleisen (2006): *Kjønnforskning, en grunnbok*, Oslo: Universitetsforlaget

Mühleisen, Wencke (2003) *Kjønn og sex på TV. Norske medier i postfeminismens tid*. Oslo: Universitetsforlaget.

Nelson, Mariah Burton (1994), *The Stronger Women Get, The More Men Love Football: Sexism and the American Culture of Sport*, New York: Avon Books

Messner, Michael, Duncan, Margaret Carlisle & Jensen, Kerry (1993) "Separating the Men from the Girls: The Gendered Language of Televised Sports" s. 121-137, i *Gender and Society*, Vol.7, No.1 Mars 1993

Messner, Michael A. (2002): *Taking the Field – Women, Men and Sports*, Minneapolis: University of Minnesota Press

Mortensen, Ellen m.fl. (2008): *Kjønnsteori*, Oslo: Gyldendal

Saunes, Torunn & Dahlén, Peter (2004): "Kjønnskonstruksjoner i ekstremsportmagasinet Ultrasport", *Moving bodies*, vol. 2, nr. 2, s. 103-117

Schultz-Jørgensen, Søren (2005) *The World's Best Advertising Agency: The Sports Press. The International Sports Press Survey 2005. A survey of 10.007 articles from 37 newspapers in 10 countries*. House of Monday Morning no 37-2005.

Tolvhed, Helena (2008): *Nationen på spel: Kropp, kön och svenskhet i populärpressens representationer av olympiska spel 1948-1972*, Umeå : Bokförl. h:ström - Text & kultur

Torkildsen, Roy Kenneth (1993): *Norsk kvinnefotball- en historisk undersøkelse om Norsk kvinnefotballs utvikling*, Oslo: Norges idrettshøgskole

Willis, Paul (1994): "Women in Sport in Ideology" In: Susan Birrell & Cheryl L.Cole (red.) *Women, sport and culture*, s. 31-45. Champaign, Ill: Human Kinetics.

Whannel, Gary (2002): *Media Sport Stars: Masculinities and Moralities*, London: Routledge

Young, Iris Marion (1990): "Throwing like a Girl" i *Throwing like a Girl and other essays in Feminist Philosophy and Social Theory*, Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press

Internettartikler

Johannesen, Sturla: "Se disse utrolige keepertabbene", TV 2 sporten, publisert 21.04.09
<http://msn.tv2sporten.no/fotball/toppserien/se-disse-utrolige-keepertabbene-2688252.html>
(07.06.10)

Nordseth, Pål: "Lille Lene spilte med gutta", Kjendis.no, publisert 12.08.08
<http://www.kjendis.no/2008/08/08/542993.html> (07.06.10)

Ramnefjell, Geir, Grønneberg, Anders og Kristensen, Eivind: "Kler av TV 2s fotballkampanje" i Dagbladet 01.04.08 :
<http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/artikkel.php?id=5001080048553&tag=item&words=sexistisk%3Btv2> (07.06.10)

Sætre, Lars: "Startet som pauseunderholdning", Fvn.no, publisert 06.05.06
<http://fotball.fvn.no/kvinner/article55675.ece> (07.06.10)

TV 2-redaksjonen , ukjent forfatter (ukjent dato, 2008): "Satser på kvinnefotball":
<http://www.tv2.no/kanalene/jenteligaen-premiere-1711976.html> (07.06.2010)

Andre internettkilder

Andrey Arshavins hjemmeside: <http://www.arshavin.eu/en/news.php?id=543> (07.06.10)

Davy Wathne sitt blogginnlegg om Bjarne Berntsen og Landslagsspillerne, TV2.no, <http://davywathne.TV2blogg.no/article368485.ece> (07.06.10)

Ebbsfleet United Ladies FC sin hjemmesider, hvor historikken til den engelske kvinnefotballen blir beskrevet: http://www.webjam.com/ebbsfleetunitedladiesfc/history_of_womens_football (07.06.10)

England mot Skottland: http://www.donmouth.co.uk/womens_football/1881.html (07.06.10)

Fotballen.eu, alt om fotball: <http://www.fotballen.eu/Emner/worldrecords.html> (07.06.10)

Frode Olsen sitt blogginnlegg om nivået på kvinnelige fotballspillere: TV2.no, <http://frodeolsen.tv2blogg.no/article735820.ece> (07.06.10)

Hjemmeside om Dick Kerr Ladies: <http://www.dickerrladies.com/page2.htm> (07.06.10)

Lesbiskonscreen.com: ”*Premiere på Jenteligaen*”, publisert 09.04.08: http://www.lesbiskonscreen.com/index.php?option=com_content&view=article&id=396:premiere-pa-ljenteligaenr&catid=35:tv (07.06.10)

Lesbiskonscreen.com: ”*Fotballdrama på strippeklubb*”, publisert 01.08.10 http://www.lesbiskonscreen.com/index.php?option=com_content&view=article&id=353:fotballdrama-pa-strippeklubb&catid=36:sport (07.06.10)

Promoteringsvideoene til Jenteligaen, facebook: <http://www.facebook.com/album.php?profile=1&id=612640634#!/video/?oid=8670594085> (07.06.10)

Wikipedia, Andres Escobar: http://no.wikipedia.org/wiki/Andr%C3%A9s_Escobar (07.06.10)

TV-program

TV 2 Zebra: ”Jenteligaen” 29.06.09

TV 2 Zebra: ”Jenteligaen” 22.06.09

TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 15.06.09
TV 2 Zebra: " Jenteligaen – ellefte runde" 08.06.09
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 25.05.09
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 18.05.09
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 11.05.09
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 04.05.09
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 27.04.09
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 20.04.09

TV 2: "Jenteligaen" 02.11.08
TV 2: "Jenteligaen" 26.10.08
TV 2: "Jenteligaen" 19.10.08
TV 2: "Jenteligaen" 12.10.08
TV 2: "Jenteligaen" 05.10.08
TV 2: "Jenteligaen" 28.09.08
TV 2: "Jenteligaen" 21.09.08
TV 2: "Jenteligaen" 14.09.08
TV 2: "Jenteligaen" 07.09.08
TV 2: "Jenteligaen" 28.05.08
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 21.05.08
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 14.05.08
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 30.04.08
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 23.04.08
TV 2 Zebra: "Jenteligaen" 16.04.08
TV 2 Zebra "Jenteligaen--Premiere" 09.04.08

Et eksempel på dette er sendeskjemaet fra Onsdag 14.04.2010:

TV 2 Zebra : ”Alt om Fotball” : 14.04.10:

TV2: ”FotballXtra”: 14.04.10:

TV 2: “FotballXtra”: 14.04.10

TV 2:”FotballXtra:Nachspiel”: 14.04.10

TV 2: “Adeccoligamagasinet” : 29.10.08